Pserhofer J.

gyógyszerész Bécsben,

Singerstrasse 15. „zum goldenen Reichsapfel“,

ajánlja a t. olvasóknak az alant jegyzett és sok évi tapasztalat utján jeleseknek bizonyult gyógyszerészeti különlegességeket és hatásos házi szereket.

NB. Megrendeléseknél kérem a czim és postaállomás pontos megjelölését. — Az alan felsoroltakon kivül még sok egyéb különlegességek vannak készletemben és netalán készletemben nem levő szerek iránti meg endelések le rövidebb idő alatt és legjutányosabban eszközöltetnek, és felvilágositások legnagyobb készséggel dij nélkül adatnak. — Küldemények a vidékre, bérmentesitett pénzküldés vagy utánvét mellett. — Vidéki megrendeléseknél csomagolásért darabonkint 10 kr. számittatik nagyobb küldeményeknél csomagolás saját költségre. Ismételárusitók jutalékban részesülnek.

Akustikon (fülszesz) 1 üvegcse 1 frt o. é. A fület mindig melegen es nedvesen tartja, oltalmazza meghülés ennek következményei ellen; közvetiti szabályos képződését a fülzsirnak, melynek hiánya főoka oly sok fülbajnak.

Havasi fű-szesz W. Ottm. Bernhardtól. Münchenben, a munche i első orvosi tekintélyek által legkitünőbb ház szernek ajánltatott mindennemü gyomorbajok, különösen emész és gyöngeség, étvágyhiány, gyomorhurut stb. ellen s ezerszer sen bevált. Üvegcséje 70 kr.

Amerikai köszvény-kenőcs, gyorsan és biztosan ható, kétségtelenül leg obb szer minden köszvényes és csúzos baj, nevezetesen hátgerinczbaj, tagszakgatás, görcs, ideges fogfájás, fejfájás, fülszakgatás, stb stb. ellen 1 frt 20 kr.

Anatherin száj-viz, cs kir. szab valódi Popp J G -tól. általánosan elismert legjobb fogfentartó szer, 1 üvegcse 1 frt 4 krajczár.

Szem-essentia dr. Romershausentól. a látерő erősitésére és fentartására; eredeti üv gcsékben à 1 frt 50 kr. és 1 frt 50 kr

Benczés tapasz Haubertol. kitünő szesz nyilt sebek ellen. Egy tegely ára 50 kr

Vértisztitó labdacsok Pserhofer J.-tól ezelőtt egyetemes labdacsok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben e labdacsok es das hatásuka ezerszeresen be nem bizony tottak volna. A legmakacsabb esetekben, melyekben minden egyéb szer sikertelenül alkal aztatot, ezen labdacsok számtal nszo és a legrövidebb idő alat teljes gyógyulást eredményeztek. 1 doboz 15 labdacscsal 21 kr, 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr, postán kü dve 1 frt 10 kr (1 tekercsnél kevesebb nem küldetik szét.) Számtalan levél érkezett, melyek irói hálát mondanak e pilulákért, melyeknek a legkülönfélébb és legsulyosabb betegségekben egészségük helyreállitását köszönik. A ki csak egyszer megkisérlette, tovább ajánl a

Chachou aromatisée, megszü tet száj kellemetlen lehelétét, mely dohányzás stb. következménye, 1 szelencze 50 krajczár.

Chinai toilette-szappan, a legtökéletesebb a szappangyártás terén Használata után a bör bársony sima lesz és igen kellemes szagot tart meg Igen sokáig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 kr.

Fiaker-por, általánosan ismert jeles háziszer hurut, rekedtség, fojtóköh, stb. ellen. 1 doboz 35 kr.

Fagy-balzsam Pserhofer J.-tól évek óta legbiz osb szernek van elismerve mindennemü fagybajok és idült sebek s b. ellen 1 tégely 40 kr.

Hus-kivonat dr. Liebig utasitása szerint késziitve a Liebig-társaságtól Fray-Bentosban, eredeti sze enczékben 1 font frt 5.30 ½ font frt 2.75, ¼ font frt 1.55, ⅛ font 85 kr.

Golyva-balzsam, megbizható szer szélkóros nyak ellen 1 üvegcse 40 kr

Kali-crème, Pirker től, kitünő szer a bőr tisztátalanságai ellen. 1., 2., 3., 4. számu. 1 üvegcse 1 frt.

Lendtner testvérek hires tyukszem-tapasza, dobozokban 12 darab 60 kr, 3 darab 18 krajczár.

Élet-essenczia (prágai cseppek, svéd cseppek) megromlott gyomor, rosz emésztés, mindenne nü altesti bajok ellen, ki ünö háziszer Egy üvegcse 20 kr.

Csukamáj-olaj, valódi eredeti, igen megtisztitva, a legkitünőbb minőség. Egy üveg 1 frt.

Mohanövény szeletkék, (Moospflanzen Zelteln) dr. Schneeberger-től Pozsonyban, kitünő gyógyszer köhöges, rekedtség, hurut, stb. ellen. Egy doboz 38 krajczár

Neuroxylin, Herbabny gyógyszerésztől, alpesi füvekből készitett növénykivonat köszvenyes, csúzos, különösen pedig minden gyengeségi bajok ellen. Egy üvegcse 1 forint, erősebb hatályu 1 frt 20 kr.

Por lábizzadás ellen. Ezen szer eltávolitja a lábizzadást s az ezáltal keletkező kellemetlen szagot, épen tartja a lábbelit, és ártalmatlan szerne: van bebizonyulva Egy doboz ára 50 krajczár.

Emésztőpor dr. Gölis től, általánosan jelesnek ismert háziszer aranyeres bajok, gyomorsavany. gyomorhév, étvágyhiány, dugulás stb. ellen Egy doboz 1 frt 20 kr fé doboz 84 kr.

Tannochinin hajkenőcs Pserhofer J tól évek óta orvosok és l ikusok által valamennyi hajnövesztő szer között a legjobbnak elismerve, 1 csinosan kiállitott nagy szelencze 2 frt.

Egyetemes tapasz, Steudel tanártól vágott és szúrt sebek, mérges kelevények, a lábak regi, idöszakonkint fel nyiló kelés i. mak es mirigykelések, fajópokolvar, sebes és gyulladásos mell. megfagyott tagok köszvény és hasonló bajok ellen jónak bizonyult. Egy tégely 50 krajczár.

Egyetemes tisztitó-só Bullrich A W.-től. Kitünő háziszer megzavart emésztés minden következményei, u. m. fejfájás, szédül s, gyomorgörcs, gyomorhév, aranyér, dugulás, stb. ellen. Egy csomag ára 1 frt.

Fogtapasz, cs. k r. ált. szab. Würth W.-tól, évek óta lyukas fogak önplombirozására legjobb szerül ismerve, 1 etui 1 frt 2 kr.

Fogpor Heider tanár utasitása szerint, egy doboz 40 krajczár.

Mindennemü fogporok, paszták es tinkturak.

Foggyöngyök, valódi angol agy rmekek fogzásának egkönnyitésére. Egy csomag 2 forint

Georgé Pate pektorale-ja, sok év óta elnyálkásodás, köhögés, rekedtség, hurut, mell és tüdőbajok, gegebántalmak ellen legjobb és legkellemesebb segéd-s ernek általánosan elismerve. 1 doboz ára 50 krajczár.

A legtöbb elősorolt specialitás kapható Budapesten TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utcza 7. sz.

5024

Hölgyeknek

legjobban ajánlható az egyedüli ártalmatlan, kitünő szépségfentartó szer:

RAVISSANTE

dr. Lejosse-tól Parisban.

A legjelesb s legmegbizhatóbb szépitőszer pörsenések, pattanások, bőr-atkák, nap-égés, szeplő, rezesség és mindennemü bőr-kiütések ellen 5011

Egy nagy eredeti üveg 2 frt 50 kr.

Egy kis eredeti üveg 1 frt 50 kr.

SAVON RAVISSANTE

A legkedveltebb pipere-szappan a bör szépitése s javitására, éltető és fenntartó hatása által a bőr hajlékonysága és pubaságára különösen kitünik.

Egy dobozzal (3 drb.) 1 frt 50 kr.

minőségben kapható Budapesten:

Valódi TÖRÖK JÓZSEF gyógysz. király-utcza 7.

Egy kellő képzettséggel biró előbb magy. kir. reáltanodát utóbb pedig felsőbb gazdasági tanintézetet sikerrel bevégzett **fiatal ember gazdasági állomást keres.** Szives ajánlatok **Z. M. 510. 5.** a. lapok kiadóhivatalához kéretnek.

Cs. és kir. szabadalm. a maga nemébe egyetlen hatásu

patkány- és egér-irtó szer.

Egy badog-doboz á 1 frt 6 doboz 5 frt o. é.

Számos megrendelést vár:

REISS B., 5062

magy. kir. szabad. vegyszerek gyára

Budapest, király-utcza 47. I. em.

A HOFF JÁNOS-féle

maláta-mellczukorkák

köhögés, nyálkásodás és rekedtség ellen,

jelenleg inkább mint valaha, vannak használatban. Karmann plébános, Gruppeban, valamennyi lelkésznek ajánlja, a kiknek sokat kell beszélniök, s hajlammal birnak az elrekedésre. — **Ermel A.** ur Herzbergben, az E/m. 1878. évi október 25-kéről keltezve, a következőket irja: Nagyon sokat szenvedek asthmában s a légzőszervek gyulladásaiban. Az ön süritett

malátakivonata

orvosi vélemény szerint a légzőszervi bántalmak fájdalmát enyhiti s a maláta-mellczukorkák különösen hatnak a köhögés megszüntetésére. Kérek tehát mind a kettőből küldeményt. — Ide csatolunk még véleményeket a többi Hoff féle malátakészitmény gyógyhatásáról.

Neustettin, 1878. november 14. Egy idő óta használom a Hoff János-féle malátakivonat-egészségi sört tüdődag, asthma és szivtágulás ellen a legjobb eredménynyel. **Dr. Lehmann H.,** gymn. tanár.

Behle. Az Ön felülmulhatatlan szép, Hoff János-féle maláta-csokoládéjából kérek, stb. **Moltke** grófné.

London. Kérem, küldjön haladéktalanul a gyógyhatásos Hoff János-féle malátakivonatból.

Hoff János csász. és kir. udv. malátakivonat-főzdéje és malátakészitmény-gyárának, Berlin, Neue Wilhelmstrasse 1. sz. Bécsben, Graben, Bräunerstrasse 8.

Hoff János fiókja: kalap-utcza 10. sz.

BUDAPESTEN.

Heinemann F. C., Erfurtban.

Virágkedvelők, kerttulajdonosok, mezei és erdő-gazdáknak.

Fő tárgyjegyzékem a legujabbat s a régibb közül a legjobbat tartalmazza, a mit kereskedés nyujthat, a többi között: naptárt főzelékneműek és virágok tenyésztésére, hónapok szerint rendezve; továbbá tökéletes tenyésztési utasitást minden abban ajánlott magvaknak és növényeknek művelésére s több száz természethü ábrát; miáltal az nélkülözhetetlen, a maga neméhen felülmulhatatlan tanácsadóját képezi minden virágkedvelőnek. 5099

Egyetlen és legnagyobb, Németországban megjelenő tárgyjegyzék, a mely ily módon kiállitva ingyen és bérmentve megküldetik.

Heinemann F. C. udv. szállitó Erfurtban.

A sok ezer fiatal ember között, kik a

Winkelmayer-féle

bojtorjángyökér-esszenczia;

által **néhány nap alatt erős szakállt** nyertek, van egynéhány, kik e szer segélyével akkora szakállt és hajzatot kaptak, miszerint ajánlat tétetett nekik, hogy magukat különböző városokban

bemeneti dij mellett mutogassák.

Csupán azon körülménynek, hogy e szer hatása minden polgárosult államban érvényesült, tulajdonitható a **parókák** s egyáltalán minden hamis haj használatának évről-évre történő gyérülése; miután azt, a mi eddig hamis volt, most valódi minőségben lehet megszerezni, erre vonatkozólag számos elismerő irattal birok s azokat mindenkinek kivánatra előmutatom. Ki lettem már tüntetve a tudomány és művészet arany érmével is.

ÁRAK: Egy üvegcse **bojtorjángyökér-esszenczia** 90 kr.; egy tégely **bojtorjángyökér-kenőcs** 50 kr.; egy üvegcse **bojtorjángyökér-olaj** 40 kr. — Szállitásnál 10 kr. külön a csomagolásért.

Szállitásokat az összeg beküldése vagy postai utánvét mellett (de 1 frtnál nem kevesebbet) pontosan eszközöl a központi raktár:

J. Winkelmayer, Bécsben VI, Gumpendorferstrasse 159.

Kapható még: **Budapesten:** Török J. gyógysz. király-utcza 7. **Temesvár:** Jaromisz Ernő, gyógysz. **Kolozsvár:** Széky Miklós gyógyszerész. **Gyöngyösön:** Mersitz Nándor, gyógysz. **Pozsonyban** Karrer J. illatsz., halászkapu 216. **Zágráb**on Mittelbach S. gyógyszerész.

Kérem mindannyiszor határozottan a Winkelmayer J. bojtorjángyökér-essencziáját kérni, s mind g arra ügyelni, hogy mindes üvegcsén nevem és lakczimem rajta legyen.

ALTER és KISS

királyné Ő felsége udvari szállitói,

Budapest, váczi utcza 16.

a jelenlegi

farsangi idényre

ajánlják dús raktárukat

franczia Tarlatan, ezüst és aranysodronyos, valamint m[illegible]nyü Ajour és Brocat-gaze kelmékből, továbbá **Faille és Atlaszt** ugy[illegible] Terneau és **Albatros** (Virginia) kelméket válogatott szinekben, végül **franczia virágokat** diszitésül és különféle **báli belépőket s köpenyeket.** 5091

Megrendelések gyorsan és figyelmesen teljesittetnek. — Mértékül egy ruhaderék és a ruhaalj elöli hossza kéretik.

Mellékelve: Freund Adolf D. magkereskedő fő árjegyzéke.

Franklin-Társulat nyomdája (egyetem-utcza 4.).

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre ... 12 frt, félévre ... 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt, félévre ... 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre ... 6 frt, félévre ... 3 »

6-dik szám. 1879. BUDAPEST, FEBRUÁR 9. XXVI. évfolyam.

A Kisfaludy-társaság uj választottjai.

Szépirodalmi társulataink legrégibb- s legtekintélyesbikének, a Kisfaludy-társaságnak uj tagválasztásai mindig érdeklik a közönséget s irói köröket. A fiatal irói nemzedék tehetségesbjeinek becsvágya: ez egykor oly zárt körü, ma már kiterjedtebb társulat tagjai közé bejutni.

Ez évben a rendes (belső) tagok sorában csak egy hely volt üres, Horváth Mihály halálával; e helyre csak egy ajánlás történt s ez első szavazásra mindjárt meg is nyerte a többséget; Csiky Gergely, a „Jóslat“, „Jánus“, „Ellenállhatatlan“ szép tehetségü szerzője, Sophokles tragédiáinak jeles forditója s számos elbeszélés és rajz kedélyes irója, az egyedüli ajánlott, nagy többséggel választatott meg a társaság tagjává. E választás iránti helyeslését már az egész napi sajtó kifejezte s hiszszük, hogy országszerte is helyesléssel fog az találkozni. Mi a tehetséges költő arczképét és életrajzát lapunk mult évi folyamában közöltük s azért most egyszerü üdvözlésével kell megelégednünk.

A külső vagy levelező tagok sorában, mely idegen ajku oly iróknak van fentartva, kik a magyar költészetet s irodalmat jeles müforditásaik s ismertetéseik által terjesztik s annak becsületet szereznek a külföld előtt, ez időszerint tulajdonkép nem támadt üresség. De a társaság a levelező tagok eddig tizre szabott számát a mult évben huszig terjedhetővé emelte s ezuttal öt üres hely betöltését határozta el. Az ajánlottak száma tiz volt; közülök természetesen csak öt nyerhette el a szükséges többséget.

Irodalmunk barátait, terjesztőit, részünkről csak köszönet s elismerés illetheti meg; s örülünk, hogy a Kisfaludy-társaság választása ezuttal is oly érdemes férfiakra esett, kik az elismerésre s megtiszteltetésre teljesen méltók.

Közülök kettőnek arczképét s élet-

ŐMAN VIKTOR EMANUEL.

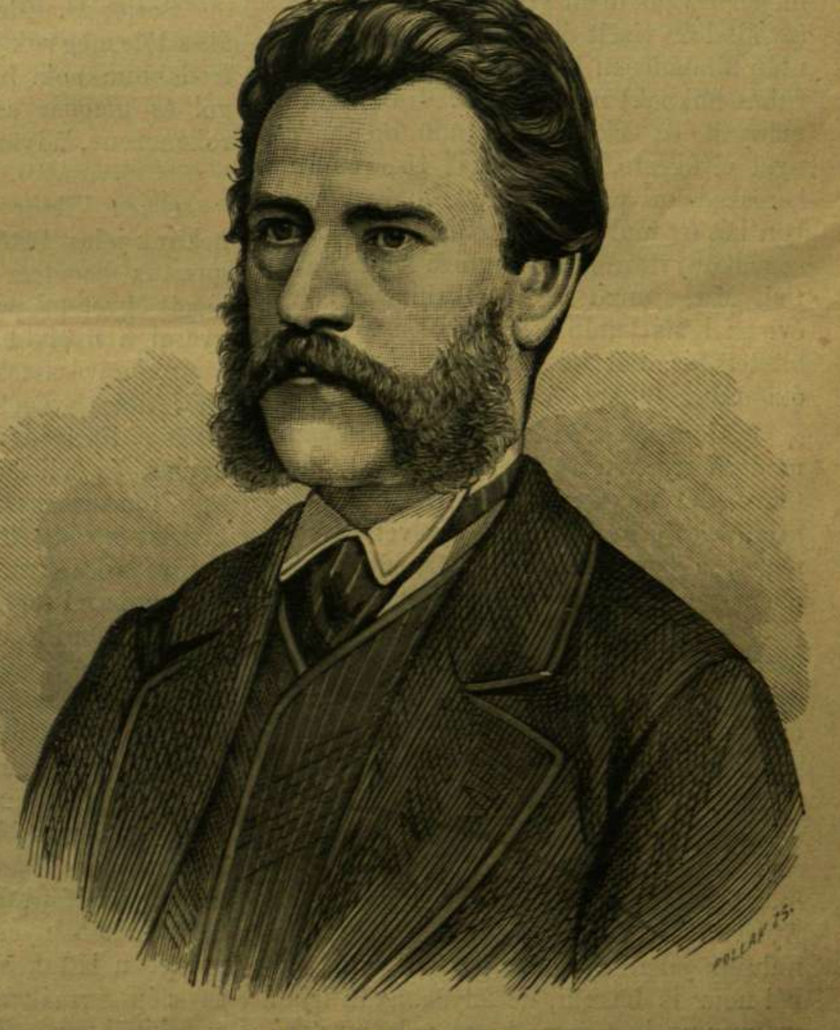

BUTLER D. EDE.

rajzukból annyit, a mennyi tudomásunkra juthatott — itt mutatjuk be olvasóinknak. A más három, kikre nézve ugyanezt tenni, a mennyiben módunkban lesz, máskorra tartjuk fenn magunknak: *Saissy Amadée*, a franczia irodalomtörténetből tartott előadásaiból szélesb körben ismeretes tudós, egyszersmind a budapesti egyetemen a franczia irodalomtörténet magántanára, ki bár nyelvünket nem beszéli még, de érti már s folyvást tanulja, s költőink nehány kitünő darabját — a többi közt Arany Zách Kláráját s Tetemre hivását is ritka sikerrel forditotta le; *Handmann* Adolf (irói néven: von der Heyde) kassai postatiszt, külföldi eredetü, ki nyelvünket egészen jól megtanulta s költőinkből, régiekből és ujabbakból, nagyobb s kisebb rendüekből egész nagy anthologiát adott ki németül, igen szép forditásokban s irodalmunk nem közönséges ismeretéről tanuskodó kiválasztással; *Bachat* Dániel pesti tót evangelikus lelkész, ki szintén majd minden jóra való költőnktől forditott már tótra, s kire a társaság választása annál helyesebben esett, mert levelező tagjai közt csak egy tót van s az sem dolgozik semmit.

Az öt választott közül a más kettő im itt következik.

*

Butler Dundas Ede 1842-ben született Londonban azon családok egyikéből, melyek hagyományosan üzik az irodalmi foglalkozást. Atyja Tamás, több tudományos mü szerzője, jelenleg a British Muzeum segédtitkára, mely intézetnél már negyvenöt év óta van alkalmazásban; anyja, fivérei és nővérei szintén tevékenyek az irodalom különböző ágaiban.

Hét éves korában Ede a Christs Hospital növendékei közé vétetett föl. Ez intézet nem kórház, minek tartani neve után hajlandók volnánk, hanem egy VI. Edward által alapitott iskola, melynek növendékei még mai napság is az alapító király idejéből való divat szerint ruházkodnak s az általok viselt hosszu, sötétkék kabát után általánosan blue-coat boy-oknak (kék ruhás fiuknak) neveztetnek. Miután tanulmányait ez iskolában kitünő eredménynyel elvégezte, a még csak 15 éves fiu a kereskedelmi pályára lépett, melyet azonban két év mulva ismét elhagyott s mint segédkönyvtárnok a világhirü londoni British Muzeumnál nyert alkalmazást. Két évi szolgálat után a földabroszi osztályba tétetett át, hol jelenleg már tizenhét év óta mint fölügyelő van alkalmazásban.

Különösen előszeretettel viseltetvén a modern nyelvek és irodalmak iránt, hivataloskodásának szabad óráiban öntanulás utján elsajátitá a német nyelvet és hogy magát a beszédben is tökélyesitse, több izben meglátogatta Németországot is. E látogatásoknak, a tanulmányozáson kivül az az eredménye is lett, hogy egy izben egy mivelt és szellemes német leánynyal, mint feleséggel tért haza szülőföldjére.

A német nyelven kivül más modern nyelvek tanulmányozásával is foglalkozott s a legtöbben nem közönséges jártasságot szerzett magának. Csak nemrég jelent meg tolláből egy munka uj-görög nyelven. Nyelvünket nehány év előtt kezdette tanulni s jelenleg habár gyakorlat hiányából nem is beszéli, de folyékonyan irja a magyar nyelvet ugy, hogy volt mesterének, az akkoron Angliában időző Péterfy Dénesnek, (jelenleg unitárius pap és tanár) méltán becsületére válik.

Nyelvünket megtanulván s irodalmunkat megszeretvén, egy triglott (három nyelvü) kis könyvecskében adta jelét nyelvünk ismeretének s irodalmunk iránti érdeklődésének. Az „Olcsó-ebéd“ czimü kis erkölcsi beszélyt németből magyarra s angolra, viszont Fáy András allegoriáját (Az isteni igazgatás) s kilencz meséjét, nehány jellemző magyar közmondást és Kisfaludy egy dalát (Szülőföldem szép határa) magyarból németre és angolra leforditván, csinos kötetkében adta ki; forditásait hűség s szabatosság jellemzi; s a hol idegenből fordit magyarra (t. i. az Olcsó ebédet) majdnem hibátlanul irja nyelvünket.

E jól sikerült első kisérlet után a második már nagyobb arányokat öltött, a nélkül, hogy a sikerben hátrább maradt volna. „Magyar Versek és Mesék, angol olvasók számára“ czimü kötete, Vörösmartytól, Kölcseytől, Aranytól, Kisfaludy Károlytól, Petőfitől, Gyulaitól, Lévaitól, Vajdától, Szásztól és Szabadostól költeményeket, Fáy Andrástól, Kazinczytól, Kármántól s Kisfaludy Károlytól meséket és allegoriákat mutat be, többnyire szabatos, hü és csinos forditásokban, melyekből nyelvünk teljes ismeretére s a költőink szellemébe való nem közönséges behatolásra következtethetünk. Forditásai a jobbak közé tartoznak átalában s kétségkivül a legjobbak, a miket irodalmunkból angolul valaha adtak.

Költőink forditásain kivül Butler sok más irányban igyekszik a magyar nevet az angol közönség előtt ismertté tenni. A különböző irodalmi és tudományos folyóiratok minduntalan közölnek apróbb ismertető czikkeket és irodalmi hireket tollából, többnyire névtelenül s azonkivül barátai, az irók társaságában is törekszik a magyar és irodalma iránti rokonszenvet éleszteni.

Butler D. Ede még pályája kezdetén áll s tőle még sok jó szolgálatot várhatunk, irodalmunknak. Kisérje siker — s az angol és magyar szellem közötti kölcsönös rokonszenv, üdvös müködését!

*

Óman Viktor Emanuel svéd költő s nekünk jeles Petőfi-forditónk, 1833. augusztus havában született, s 1852-ben lépett egyetemi pályára. Tanulmányai tárgyaiul a nyelvtudományt, bölcsészetet s a szépmüvészeteket választotta, melyek elsajátitása végett a svéd egyetemeken kivül a lipcsein is nehány évet töltött s nyugoti és déli Európában — főleg Angol- és Francziaországban — több nagyobb utazást is tett. 1857-ben a bölcsészet tudorává avattatott. Kora ifjusága óta nagy előszeretettel foglalkozott a költészettel, s mint müforditó, már 1860-ban ajándékozta meg a svéd irodalmat Euripides *Medea*-jával, a miért akadémiai jutalmat is nyert; 1862-ben Milton mind a két paradicsomával (az Elveszett- és a Visszanyert paradicsommal) gazdagitotta hazája irodalmát s saját érdemeit. 1871-ben Puskin orosz költő müveiből bocsátott közre, szép forditásban, egy kötetet. Eredeti költeményei két nagyobb gyüjteményben láttak világot s magvas eszmék és szép formák által egyaránt kitünnek; azonkivül van „Herburt lovag“ czimü regényes eposza.

Érdekes, a mint jeles irónk- és müforditónk György Vilmoshoz irt levelében maga elbeszéli, mikép ismerkedett meg a magyar nyelvvel s irodalommal, különösen Petőfivel, kit a külföld nagy irodalmaiban már mindenfelé ismertet, a svéd irodalommal megismertetnie neki volt fentartva.

„Azon nyelveknek“ — irja emlitett levelében — „a melyekkel tanulmányaim közben érintkezésbe jutottam, egyike a magyar is. Eleinte tisztán nyelvtudományi szempontból akartam megismerkedni nyelvtani szerkezetével s a lényegesb szó-csoportozatokkal. Akkor még alig volt szándékom, hogy egyszersmind a magyar irodalommal is tüzetesen foglalkozzam. Azonban néhány esztendővel ezelőtt figyelmemet Petőfi néhány költeménye vonta magára német forditásban. Az az erő, az a szépség, az az eredetiség, mely e költeményekből még az idegen alakban is mutatkozott, egyszerre megragadta lelkemet s vágyra gyultam a nagy költővel közelebbről is megismerkedni. Meghozattam magamnak Pesten négy kötetben megjelent müveit s hozzáfogtam tanulmányozásához. Szükség-e mondanom, hogy fáradságom gazdagon meg lőn jutalmazva? Petőfi mint lyrikus valóban fölülmulhatatlan. Aligha volt költő valaha, a kinél az érzelem lángja s a képzelem szárnyalása keresetlenebb természetességben, üdebb és változatosabb alakban nyilvánult volna, mint ő nála. A mennyire felfogni képes voltam, ő a legnemzetibb költő. Szive, esze egyaránt magyar; hazáját szereti mindenek fölött, ennek végtelen rónáit, hatalmas folyóit. Népével együtt él és érez; ihletten zengi dicső multját, kortársait nagy, nemes tettekre lelkesiti, s mikor jövőjéről álmadozik, ez a szabadság, fény és nagyság jövője. És Petőfi nyelve! Mily közvetlenség, mily sajátságosság, mily erő a kifejezésben! Mennyire ki tudja választani a gazdag szókincsből épen azt, a mi leghivebben fejezi ki gondolatát, képzeletét; a mi legjobban fest, a mi legerősebben jellemez s a mi az érzelem legfinomabb árnyalatát a legtökéletesebben tükrözteti.“

Ez idézet eléggé mutatja, mennyire megértette s mikép méltányolja legnemzetibb s legkitünőbb dalköltőnket Óman. Forditásai Petőfiből, mint a svéd nyelvben járatosak biztositanak, hüség, erő és szépség tekintetében egyaránt kitünőek, különösen magasztalják a „Jag är magyar“ (Magyar vagyok), az „Alföld“, a „Rab-oroszlán“, a „Szent sir“ czimüeket, melyek különböző svéd folyóiratokban jelentek meg, s mihelyt egy kötetnyire szaporodnak (a min rajta is van), azonnal önállóan is meg fognak jelenni, hogy maradandóan hirdessék a magyar szellem s költészet becsét a messzi északon is, a hol a hó hegyei közt is zöld virágok s érző és fogékony szivek vannak.

Óman Viktor költeményeiből.

Arató-dal.

(Slåttervisa.)

Vígan vág a rozsba sarlóm,
Kék az ég fejem fölött;
Hosszu szár arany kalászt dönt,
Hogy ne adna örömöt?

A verejték gyöngye fénylik
Minden ember homlokán;
Forrva pezsg a vér az érben,
Kedv- s erőbe' nincs hiány.

Más ok is van, mi a dolgot
Kedves- könnyüvé teszi:
Az a lányka, ki utánam
A kévéket kötözi.

Vissza is tekinthetek tán?
Nem jár sarlóm sebesen?
Nincsen olyan szép szemű más,
Mint az én kis kedvesem.

Rózsa nincs más arczon olyan,
Nincs nyak olyan hófehér,
Nála karcsubb nincsen egy se,
Egy se a ki többet ér!

Mindenek közt ő a legjobb,
Bárha félénk, hallgatag;
De tudom, bár lopva csókol,
Nem csókol úgy más ajak!

Ha megérem egyszer azt, hogy
A magamét aratom:
Hej! hogy örvend szívem akkor,
Mily erős lesz a karom!

Rajta, sarlóm! vágd a rendet,
Ugy a hogy csak vágható!
Izzadás, kedv, sóhaj együtt:
Igy szokta az arató!

Az anya és leánya.

(Modren och dottren.)

„Menj, lányom, tüzd fel a hajad,
Csinosan fésüvel.“
„„Mondd, jó anyám, vendégedül
Kit vársz, ki jön ma el?““

„Kedves leányom, az jön el,
Ki férjeddé leszen.“
„„Előbb, igaz lelkedre mondd,
Oh mondd, ki az s milyen?““

„A háta görnyedt, fürtje ősz;
De kincse, pénze sok!“
„„Ha ily vén, érte én csak egy
Lépést se fáradok!““

De szétzilálom szög-hajam,
Csüggjön le borzasan,
Azon keresztül néz szemem,
Ijesztőn, zordonan.

Behintem úgy hamúval én
Arczom, nyakam, karom,
És ifju keblemet darócz-
Kendőbe takarom.

Nem nagy dicsőséget szerezsz,
Ha eladsz engemet;
S mondok nemet, megint nemet,
S ezerszer is nemet!““

„Ne félj, ne félj, jó gyermekem,
Rád más szerencse vár;
Kérőd fiatal katona,
Karcsu, magas, sugár.“

„„Ha ugy van, édes jó anyám,
Ugy feltüzöm hajam;
És nyílt tekintettel megyek
Eléje nyájasan.

Liljom-fehérre megmosom
Arczom, karom, kezem;
S ifju keblemre sürüen
Selyem kendőm veszem.

Úgy nagy dicsőséget szerezsz
Ha ilyen férjet adsz, —
S a boldogságért, holtomig,
Áldó hálát aratsz!““

A fa.

(Trädet.)

Fa áll amottan, puszta ággal,
Zöld erdő közepén;
Áldott eső hint harmatot rá,
S körül özönli fény.

De érte a sugárnak fénye
S a harmat mit tehet?
Tövén van a fa megsebezve,
Nem hajt több levelet!

A madár.

(Fogeln.)

Az ablak-párkányon madár ül,
S a fagyos hóban csípeget;
Vigan csicserg, bizony csekélyke
Dijért egy régi éneket.

Én is szegény madár vagyok, ki
A hó alatt keresgetek;
S ha mint a veréb oly jól se dallok:
De nagyobb juttalmat sem nyerek.

Svédből.

Győry Vilmos.

A ki örökké bujdosott.

Igaz történet.

Közli: **Eötvös Károly.**

(Folytatás.)

Maga Monteau, a csapat vezére is, a dologházba került. És ez volt a csapatnak alig megmérhető szerencséje.

Az orenburgi dologház a czár parancsára épittetett. Nagy emeletes épületek, tágas udvarok, fehérre meszelt szobák, különféle iparos mühelyek, börtön és kórházhelyiségek s külön éjjeli tanyák férfiak és nők, keresztyének és mohamedánok számára.

A dologházban el volt helyezve több mint négyszáz fegyencz. Mindenféle népfaj s mindenféle gonosztevő. Voltak köztük politikai természetü fegyenczek is, lengyelek, tatárok, kirgizek, kozákok és oroszok. Rend, tisztaság, felügyelet, rendszeres foglalkozás semmi; piszok, megvesztegetés és a kinzás, kegyetlenkedés minden neme határtalan. Főbenjáró bünösök, rablók, gyilkosok — ha sok pénzük volt a biróság megvesztegetésére: kancsuka, rabság és bányákba hurczoltatás elől a dologházba menekültek s ha pénzük és összeköttetésük itt sem fogyott ki, innen csakhamar meg tudtak szabadulni. Ha a felügyelettel megbizott durva kozák s a még durvább titkár és dologházi igazgató elegendő pénzt kaphatott: szabad volt minden. A szegényre lealázó szolgálat, nélkülözés s mindennapi testi bántalom várakozott.

Ilyen helyre hozatott huszonnégy franczia.

Monteau különösen lelkükre kötötte a béketürést.

— Barátim, mondá, megtanultuk a szenvedést a csatatéren, a fogságban, az uráli bányák fenekén, a hidegben és sivatagban, most meg kell tanulnunk itt a piszokban is. Semmiféle bántalomért feljajdulnunk nem szabad. Utunknak nagy részét elvégeztük, de a nagyobb rész még hátra van. Alázatossággal szerezhetünk pénzt és pénzzel szerezhetünk szabadságot. Ha kinoznak bennünket: gondoljuk meg, hogy magunkért és társainkért némákká kell lennünk. Én megyek elől jó példával. El fogunk jutni Francziaországba.

Monteau nélkül a durva bántalmakra felfakadó franczia önérzet halála lett volna a kis csapatnak. Monteau példája megmentette őket.

A dologházi igazgató időszakonként tömeges iparmüveket, fa-, vas- és szövetnemüeket állitott ki a csarnokba eladás végett. Ez iparmüvek ugy szerepeltek, mint a dologház termékei. De nagy kelendőségük is volt, miután a kereskedők és karavánosok hasonló iparmüveinél jelentékenyen olcsóbban árultattak. Az igazgató fényes jelentéseket küldött müködésének eredményéről Szentpétervárra.

Csalás volt az egész. Került ugyan valami a dologházból, de az tizedrésze sem volt a dologház czimén elárusitott czikkeknek. A kormányzó megvette a kész czikkeket busás áron a csarnokban, bevitette a dologház raktáraiba s onnan eladta olcsó áron. A különbség elszámitatott a dologház óriási költségei közt. Az igazgató és személyzete sokszorosan csalta az államot vételnél, eladásnál, élelmezésnél, ruházatnál, mindenütt.

A francziák csakhamar munka után láttak. Csekély filléreiket mindenek előtt a felügyelő orosz katonák és kozákok barátságának megszerzésére forditották. Ez nem volt nehéz s nem volt sikertelen. S aztán ha a munka után nehány kopekre tettek szert: azzal a mühelyfelügyelő kapzsiságának hoztak áldozatot. De legalább ezen az áron a legjobb és legjövedelmezőbb mühelyeket s a legkönnyebb müszereket biztositották maguknak s lassanként megnyerték azt is, hogy a sok rongyos, durva, részeges és piszkos fegyencztől elkülönittettek.

Májusra már az igazgató is tudomást nyert müködésükről s azt is belátta egyuttal, hogy a minő czikkeket a francziák készitenek, olyanokat nem kell vennie a csarnokban drága pénzen, mert hiszen sokkal különbeket kap a dologházban ingyen is. A francziákban valódi kincses bányát fedezett fel a maga számára.

Figyelme felébredt s magához hivatá Monteaut, mint a ki iránt az örök és felügyelők is némi figyelmet tanusitottak. Monteau közönséges dologházi egyenruhájában volt. Vastag bagaria csizma, bő szürke nadrág, ujjas köpeny börrel derékon átkötve s nemez süveg. Egyéb semmi. Férfiaknak belső ruha, fehérnemü s egyéb ilyesféle nem adatott.

— Mi a neved? kérdé.

— Monteau János, szólt a kérdezett katonás üdvözléssel.

— Honnan jöttél Orenburgba?

— Petropavlovszkoji bányafogságból, mint megkegyelmezett.

— Hányan vagytok?

— Huszonnégyen a dologházban.

— Van-e menedékleveled?

— Van igen is társaimmal együtt.

— Hozd ide a magadét s társaidét is.

Monteau kiment s nehány percz mulva mind a huszonnégy levelet visszahozta s az igazgatónak adta.

Az igazgató, kinek, hogy el ne felejtsük, Atkarszkoff volt a neve, nagy figyelemmel megvizsgálta a kegyelemleveleket s azok aláirásait. Ugy látszott, semmi gyanusat nem vett észre. Mégis azt mondá Monteaunak:

— Leveleiteket elkobzom, itt maradtok a dologházban mindaddig, mig Szentpétervárról ujabb utasitás nem érkezik fölterjesztésemre.

Monteau legyökerezni érezte lábait. Egész testét zsibbadás fogta el, szemei elhomályosultak, rémülve gondolt a fölfedeztetés és agyonlövetés veszélyére. De némileg uralkodott magán, kitántorgott a hivatalszobából s mühelyébe ment. Csak lassanként jött magához, a mint meggondolta, hogy Szentpétervár messze van s mire oda és vissza futár érkezik: akkorra tán nyilik alkalom igy vagy amugy a megszabadulásra.

A kinzó aggodalmat nem közölte társaival. De az nem is tartott sokáig. Két hét mulva értesült már a mühely felügyelőtől, hogy Atkarszkoffnak esze ágában sincs Szentpétervárra irni, a kegyelemleveleket is csak azért kobozta el, hogy ő és társai a dologházat semmi szin alatt el ne hagyhassák. Az ő munkájukból pénzelni és dicsőséget szerezni akart Atkarszkoff.

És ők csakugyan hozzá is láttak a munkához. Bizonyos volt előttük, hogy munka nélkül pénzhez és szabadsághoz jutni nem fognak. Naponként kaptak 20 kopeket s igy a csapatnak naponként mintegy ötödfél rubelre ment keresete. Ebből három rubelt félre tettek, másfél rubelt pedig apróbb szükségleteikre s különösen az örök és mühelyfelügyelők megvendégelésére forditottak. Hogy pedig az örök, felügyelők és fegyencztársak durva kapzsiságát fel ne ébresszék s magukat merényletektől megóvhassák, a pénzt nem tartották maguknál, hanem azt vasárnaponként kint levő iparos társaiknak átadták.

Igy telt el a nyár és az ősz. A dologházi francziáknak összegyült mintegy negyedfélszáz

*

rubeljük. A künt levők hasonló kitartással és szerencsével működtek. Lassanként szereztek tisztességes ruhát és iparos eszközöket. A napszámosok, teherhordók és pinczérek is iparos műhelybe álltak. A pinczéreknek ugyan a vendéglőkben nem volt rossz sorsuk, de izlésük és egészségük a vutkimérést, a büdös hal árulását s a piszkos és részeges kozákokkal való viaskodást nem birta ki s azért inkább szerényebb jövedelmi foglalkozást kerestek.

tudott irni, olvasni s mint volt franczia altiszt, birt azon ügyességgel és vidorsággal, mely minden orosz szolga és komornyik fölött mivelt családnál öt különösen ajánlóvá tette. Dulembának családja volt és gyermekei voltak. A breton a kis gyermekeket saját oktából a franczia nyelvre tanitotta s velük vidáman játszotta a katonásdit. Rövid időn kedvenczévé vált a gyermekeknek és a családnak. Nagy hasznára volt ő ez által dologházi társainak.

kapott Dulembától és nejétől és pedig azzal a kitüntetéssel, hogy neki az ajándék nem a többi cseléddel együtt, hanem külön és pedig a kis gyermekek által némi ünnepélyességgel adatott át.

A bretont meglepte a figyelem és gyöngédség, melyre orosz katonánál és uraságnál természetesen nem számithatott. Szive tele lett érzelemmel, társaira gondolt és Francziaországra s szemeit ellepte a köny. És mégis tul-

A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOM, SCHULEK FRIGYES TERVE SZERINT.

Egy társuk különösen szerencsés volt. Az orenburgi katonai nevelő-intézetben volt egy Dulemba Tódor nevű aligazgató. Valamikor lengyel volt, később eloroszosodott, de a nyugoti mivelt népek iránti rokonszenvét mindigfe ntartotta, sőt ápolta. Katona és mérnökkari tiszt s orosz társai közt lovagias és felvilágosult egyén. Társuk, bizonyos Harvey nevű breton véletlenül ide került komornyiknak.

A breton nem volt iskolázott egyén, de

Ezek ugyan csakhamar belátták, hogy ők rendes uton a dologházból meg nem szabadulhatnak. A titkár és igazgató megvesztegetésével talán egyenként kijöhettek volna onnan, de erre megint minden pénzüktől meg kellett volna válniok. Vártak tehát jó alkalomra s különösen a a breton közbenjárására.

Eltelt az 1823-ik év a nélkül, hogy a franczíák sorsa változott és jelentékenyen javult volna. Uj-év napján Harvey némi ajándékot

áradó szivvel s könyező szemekkel félig tréfálva kezet csókolt a kis gyermekeknek s ezt mondá nekik:

— Kis uracskám, kis asszonykám, köszönöm a kegyes ajándékot, szivemből meg vagyok vele elégedve, tulságosan meg vagyok jutalmazva, csak azt kérem kis uracskám, kis asszonykám, ha önök majd felnőnek, szegény franczia bajtársaimat szabaditsák ki a fogságból.

A kis gyermekek nem értették ezt a be-

szédet és csak tréfának vélték, ha értették is. Hanem Dulemba és neje észrevették a bretonnak hangján és szavain a kérelem komolyságát.

— Miféle franczia bajtársaid vannak neked? — kérdé Dulemba a bretontól.

Harvey ekkor elmondá a dologházi franczíák szomoru sorsát s az egész franczia csapat történetét. Elmondá elfogatásukat, uráli dolgaikat, elmondá a kegyelem utján történt megszabadulást, a veszélyes utazást s végre elmondá, hogy Atkarszkoff dologházi igazgató elkobozta társainak kegyelmi leveleit s azokat nem ereszti ki a dologházból.

Dulemba és neje összenéztek. Szivük megindult a szerencsétlenek sorsán.

— Nehéz dolog lesz ez, mondá az ur, majd meggondolom, mit és miként lehet segiteni.

Dulemba utána járt a dolognak s Harvey előadását igaznak találta. De tudta azt, hogy Atkarszkoff állása igen erős, s hogy sikertelen beavatkozás esetén a franczíák dolga nagyon könnyen alaposan elromlanék. Atkarszkoff ha-

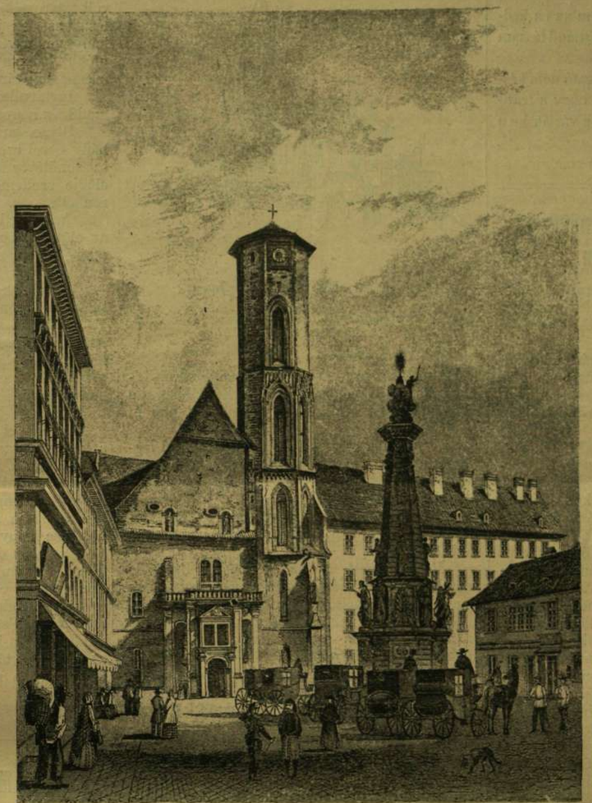

A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOM FŐHOMLOKZATA 1841–1873.

ragja tönkre tehetné őket. Várt tehát és várakozásra inté Harveyt. Magán találkozás alkalmával magától Atkarszkofftól győződött meg arról, hogy a franczíák mintaszerüen viselik magukat.

Mikor a tavasz kinyilt: Demidoff herczeg jött Szent-Ppétervárról szemlét tartani a katonai nevelőintézet fölött. A herczeg jó kedvében volt, lakomát adott az intézeti igazgatók és tanárok számára s a lakomára szokás szerint meg lett hiva a dologházi igazgató is, mint a ki szintén a katonai főtiszti karhoz tartozott.

Lakoma után Demidoff és Atkarszkoff előtt a véletlenségnek s a czélzatosság hiányának színlésével előhozta Dulemba a franczia foglyok ügyét. A herczeg érdeklődött iránt uk s kérdést intézett Atkarszkoffhoz, miként viselik magukat.

— Igen jól, példásan, — mondá Dulemba készakarva megelőzve Atkarszkoffot — a miként a fogházi igazgató urtól értesültem.

A herczeg az igazgatóra tekintett s ez akarva, nem akarva, helyeslé Dulemba megjegyzését.

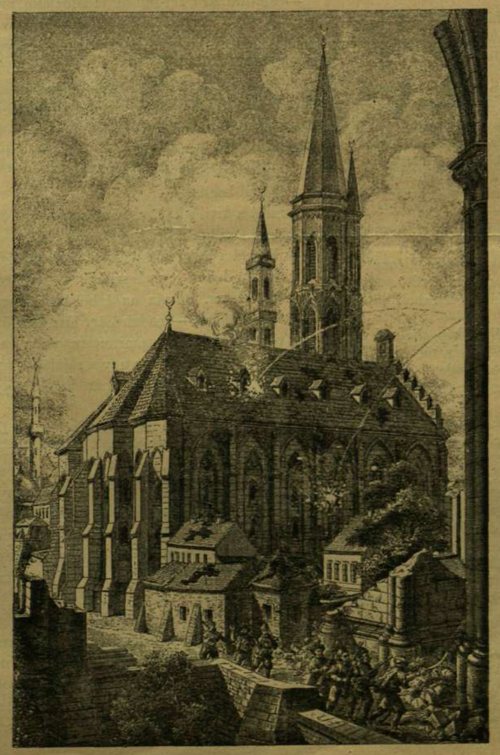

A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOM (1686-BAN. FONTANA RAJZA UTÁN.)

A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOM 1725–1841.

A herczeg vállára ütött Atkarszkoffnak s mosolyogva mondá neki:

— Ereszsze ki kedves igazgatóm az én kedvemért őket s aztán vezettesse elém, hadd lássam őket én is.

A parancs világos volt, az igazgató nem késlekedett, rögtön kiadá a parancsot, hogy a franczia foglyok öltözzenek fel tisztán s várják be a további rendelkezést.

(Folyt. követk.)

A Nagyboldogasszonyról nevezett budavári főtemplom.

Mennél kevesebb számmal vannak emlékeink, melyek Mátyás királyunk dicső nevéhez fűződnek, annál nagyobb lelkesültséggel karolja át a hazafias kegyelet.

A nemzet Mátyás fényes korán pihenteti legszivesebben szemét, mert a nemzet magasra törő vágyait valójában csak az elégitette ki.

Rajongásig megy lelkesültségünk, midőn Mátyás pompás könyvtárából, a Corvinából egy-egy elszéledt kincs tér vissza honunkba, nagyszerű áldozatkészséggel támasztja föl törvényhozásunk a Hunyadiak ősi várát Vajda-Hunyadot, és mohón fogad a közvélemény minden adalékot, melylyel történészeink vagy régészeink Mátyásunk korát deritik föl.

Ily kegyelet övedzi a budavári ősdi főtemplomot is, „Mátyás király templomát" és mióta a tisztes egyház hazánk legujabb történetében a koronázás emlékezetes eseményének szinhelye volt, uj fénynyel gyarapodott régi dicsősége.

Azonban a templom nem örökké-valóságra épült, régi falai roskadoztak és közel volt a veszély, hogy annyi sorscsapástól megrengetve, erőt vesz rajtuk az enyészet hatalma.

A hazai emlékek egyik legdrágább ereklyéjét e szomoru sorstól meg kellett menteni!

Kik a haza emlékeit megóvni hivatvák, a veszedelem perczében fölismerték kötelességöket és első sorban közmivelődési ügyeink vezetőjét illeti az elismerés, hogy módot talált arra, miképkelljen a parancsoló szükségletnek megfelelni.

Még 1874-ban fogtak a munkához, leszedték a düledező falakat és kezdték darabonként ismét fölépiteni.

Most, mikor a munkálatok annyira haladtak, hogy az épület a közelmult időszakok tarka foltozásaitól már részben megszabadult, másrészt azonban még előbbi állapotában áll fönn, bizonyára érdekelni fogja olvasóinkat legalább nagyjában megtudni, minő volt e történetileg emlékezetes épület hajdan és minő lesz, ha majd a tervbe vett módon átépitik.

Némethy Lajos a templomnak szentelt legujabb monographiájában * szorgalmasan összeállitotta mind azon adatokat, melyeket okmányokban, kéziratokban és nyomtatott könyvekben talált.

Az első századokból származó gyér adatai szerint talán még Szent István koráig vezethető vissza a templom első alapitása.

Némely faragott kötöredékek, melyek az ujabban folyt falbontási munkálatok alkalmával előkerültek, talán még ez István korabeli épületből, kápolnából valók.

Nem tudjuk bizonyosan, vajjon ugyane templom helyén avagy szomszédságában épült IV. Béla rendeletéből másodszor a Mária-egyház 1255-ben, annyi azonban bizonyos, hogy e XIII. századbeli templomból sok érdekes részlet maradt fönn időnkig.

A most folyó munkálatok vezetőjének, *Schulek* Frigyes tanárnak sikerült a Béla-féle templom alakjára és elrendezésére is biztos támpontokat találni.

Alakja, miként a legtöbb akkor épült hazai templomunk, oszlopos főhajóból állott, melyhez talán mindkét felől alacsonyabb mellékhajók csatlakoztak és elől két tornya lehetett.

Maradtak belőle, egy kerek ablak érdekes faragmányokkal diszitett mellék-kapu és egyéb részletek, melyek gondosan megőriztettek.

Az Anjou királyok és Zsigmond korában a

Ecclesia B. M. V. Budae

Nagyboldogasszony templomának alakja az 1493. évben. (A nürnbergi krónikából.)

szűknek bizonyult templomot átépitették és kibővitették, s e nagyszerű átalakitást befejezte Mátyás királyunk, midőn a góthikus templom mellé magas tornyot állittatott.

A nürnbergi krónikából vett 1493-iki legkorábbi képen, bár nem egészen hü a valósághoz, ott látjuk Mátyás tornyát a templom északi oldalán.

Jóval hivebben adja a templom akkori idomát a második kép, melyet Fontana 1686-ban vett föl róla.

Ily változott át az igénytelen Béla-féle templom Budán székelő királyaink alatt diszes dómmá, és lőn méltó helye azon számos egyházi nagy ünnepélyeknek, melyek minden fontosabb, a király vagy az ország sorsát érdeklő eseményhez fűződni szoktak.

Mikor a király hosszabb utról hazajött, idejárt hálamisére, mikor háboruból dicsőségesen visszatért, a győzelmi tropaeumokat ide hozták és nagy fénynyel ülték meg a diadalt; itt tartották meg a királyi eljegyzéseket, itt a menyegzőket, többször a koronázást is; mikor a király meghalt, az ünnepélyes gyászmisét itt mondták; innen indultak ki évenként, legtöbbször a király személyes részvétele mellett az urnapi körmenetek és szent istvánnapi ünnepélyes fölvonulások.

Legfényesebb volt e részben Mátyás kora, kinek pompás ünnepélyeiről oly részletes leirásaink maradtak Bonfinius hivatalos följegyzéseiben.

Talán nem annyira a Mátyás alatt eszközlött toldások miatt, de a templom belső pazar fölszerelésétől, melylyel azt különösen a pompaszerető Beatrix idejötte óta fölékité, nyerte a templom annak idején a nép szájján a „Mátyás temploma" nevét és mert a király nevét még mainap is leghivebben őrzi a nép emléke, azért maradt rajta oly szilárdan és bizton állithatni mainap is, hogy mig milliók e néven ismerik, vajmi csekély azok száma, kik tudják, hogy a templom tulajdonképeni urnője Magyarország mennyei védasszonya, a boldogságos szűz!

Mátyás emlékét tehát nem rendithette meg az a három század sem, mely alatt a török uralom alatt a gondtalanság, s a jezsuita időszakban e szerzetes rend buzgó, de élteleniti tatarozásai és elemi csapások a Mátyás-korabeli idomokat elcsufitották.

A Fontana-féle ide mellékelt kép, mely elég élénk részlet Budavárnak 1686-ban történt fölszabaditásából, tanuskodik a mellett, hogy a törökök egészben változatlanul hagyták az egyházat.

Szulejman 1541-ben mecsetté alakittatta át, kidobatta belsejéből az oltárokat és a tornyon a keresztet félholddal helyettesité. Igy a templom szomorubb sorstól meg lőn óva, bár nem mulasztották el, hogy a kriptákat tosztogassák és a templom körüli domborműves sirtáblák nagy részét laposra csiszolva fürdőikben padolatul vagy a vár fala kiegészitésénél hasznos épitőanyagnak ne használják. Számos ostromot szerencsésen t ulélt a templom; jelentékenyebb kár csak az 1686-ik évi nagy ostrom alkalmával érte, mikor julius 3-ikán tüzes golyó esett a templomba és azt lángokba boritá. Azonban ekkor is a törökök gyorsan oltották el a tüzet és ezt a jelenetet örökiti meg Fontana képe.

Mikor végre Lipót seregei Budát elfoglalták, a király, már korábban tett fogadásához hiven, a jezsuita rendnek adta át a templomot.

Az ő érdemök ugyan, hogy a roskadozó épületet megóvták a romlástól s a hol szükség volt tatarozták, de sajnálni való, hogy barok izléstelenséggel jártak el, és sajnos, hogy valahányszor tüzvész, földrengés, vagy, miként a legutóbbi, ostrom kárt ejtett rajta, mindig lehetőleg izléstelenül történtek a javitgatások.

Igy átváltoztatva látjuk a templomot harmadik és negyedik képünkön.

Olyan tarka stilegyveleg volt az még néhány évvel ezelőtt, mikor királyunk uralkodása huszonötéves időtartamának emlékére dicső elődje szellemében, a templomot ujjáépittetni rendelte.

Az eddig lefolyt négy esztendő ugy szólván az előtanulmányok évei voltak, melyek alatt a templom épitésze, *Schulek* Frigyes tanár most már kész tervét megérleltette.

Schulek rajza szerint ide mellékeljük az uj templom jövendő képét.

Valóban diszes templomot látunk, nemes góth izlésben. Két dusgazdagon tagozott torony disziti a templom nyugati homlokzatát és kisebb tornyocskák az épület meredek tetején s a támoszlopokon fölötte élénkitik az egész épület festői hatását.

Az épület büszkén magára áll szabad téren, a kaszárnyaszerű épületek, melyek most hozzá düleszkednek, el vannak metszve; a bástya szabályos idomot öltött, az éktelen oldalas lépcső helyett a templom hossztengelyére futó széles lépcső visz a szabad térre, melyről még a szökőkút se hiányzik.

Valóban örvendhetünk, hogy Mátyás temploma ily szép idomban ujra fölépül s ha nem is lesz egészen olyan, minő Mátyás idejében lehetett: a századok folyamában mindinkább össze fog olvadni első épitésének és későbbi megujitásának ideje, a késő kor gyermeke előtt elenyészik az elválasztó távolság s Mátyás neve épugy össze lesz forrva a renovált templommal, mint volt a régivel.

f. l.

* Némethi Némethy Lajos: „Nagyboldogasszonyról nevezett budapest-vári főtemplom története." 2-ik bővitett munkálat. Öt rajzzal, melyekből négyet hü másolatban bemutatunk.

A BÉGUM ÖTSZÁZ MILLIÓJA.

VERNE GYULA REGÉNYE.

NEGYEDIK FEJEZET.

Otthon.

— Fél-milliárd, fél-milliárd! ismételte magában folyvást! Vagyis huszonöt millió évi jövedelem! Remélem ad belőle apám nekem is egyet, évi járadékul, vagy fél-, vagy no, negyed-milliót. Hogy ne! S ennyi pénzzel már lehet kezdeni valamit. Majd tudnám én, mit csinálni vele. Fogadom, jól használnám! Hisz nem vagyok én tökkel ütött. Ha az volnék, nem is vettek volna fel az egyetemre. S aztán czimem is van; azt is csak meg kell becsülni!

A mint a kivilágitott utczán haladt, egy kirakat tükrébe pillantott, nézegette magát.

— Palotám lesz; kocsit, lovat tartok. Marcellnek külön hátas lova lesz. Ha mi gazdagok vagyunk, ő is az. Igazán az égből hullott szerencse! fél-milliárd — és báróság. Furcsán jött, mégis mintha mindig számitottam volna rá. Valami sugta nekem, mikor ugy a rajztábla fölé hajolva dolgoztam, hogy nem marad mindig igy! Mégis olyan különös.

E gondolatok közt Oktáv végig ment a Rivoli-utcza arkádjai alatt; kiért az elisée-i mezőkre, befordult a király-utcza sarkán, s a sugáruton haladt tova. Máskor hideg közönynyel szemlélte a fényes kirakatokat, mint hiábavalóságokat, melyekhez semmi köze. Most megmegállt előttök s az öröm élénk érzetével gondolt arra, hogy mind e szép kincs az övé lehetne, mihelyt akarná.

— A hollandi szövőszékek orsói érettem forognak, az elboeufi gyárak legfinomabb posztóikat nekem szövik, a legmesterkéltebb óraművek számomra készülnek, az opera-ház ragyogó csillára rám önti fény-rözseit s a hegedűk nekem szólnak és a tánczosnők kedvemért forognak.

Egész Páris az enyém! minden az enyém! Nem fogok-e utazni? nem látogatom-e meg báróságom törzs-helyét Indiában? Miért ne vehetnék magamnak egy pagodát, összes bronczpapjaival s elefántcsont bálványisteneivel ráadásul? Elefántjaim is lesznek. Tigrisre fogok vadászni, S mily pompás fegyverek! Mily könnyü naszádom a Gángesen! Naszád? hogy is ne, — gőz-yachtom lesz, mely oda röpit a hová akarom, s ott állok meg vagy fordulok vissza, a hol épen kedvem tartja vagy kivánja szeszélyem . . . A gőzről jut eszembe — hisz atyám azt irta, hogy tudassam az ujságot anyámmal is. Nem volna-e jó azonnal vasutra ülnöm s Douai-ba mennem? — De az iskola! Eh, mit az iskola! azt is el lehet egyszer mulasztani. De mit mond rá Marcell? Értesitenem kell őt. Sürgönyt küldök neki. Ő át fogja látni, mennyire kelle sietnem, hogy anyámat s hugomat ily körülmények közt viszontlássam!

Oktáv a táviró-hivatalba lépett, sürgönyzött barátjának, hogy haza megy s két nap mulva visszatér. Aztán bérkocsiba ült s az északi pályaudvarba hajtatott.

Mihelyt a waggonban elhelyezkedett, ismét álmai tovább szövéséhez fogott.

Éjfél után két órakor leszállott Douai-ban; s egy negyed óra mulva az apai és anyai ház kapuján zörgetett — s az éjjeli csöngetyü hangjával fellármázta az egész utczát.

— Vajjon ki beteg? — kérdezték a szomszédasszonyok egymástól, kiütve fejöket ablakaikon.

— Az orvos ur nincs a városban! — kiáltá a vén szolgáló, a ki a kapus tisztét teljesitette, kis rács-ablaka mögül.

— Én vagyok, Oktáv; nyisd ki Franciska!

Nehány perczenyi várakozás után, mig Franciska a kapu-kulcsot előkereste s előbujt rejtekéből, Oktávnak sikerült végre bejutni a házba. Anyja s kis huga Johanna, hálóköntöseiket magokra kapva, pongyolában várták az ajtóban, hogy megfejtse nekik e rejtélyt, hazajövetele okát ily időben.

Az orvos levele, melyet hangosan olvasott föl előttök, csakhamar megfejtett mindent.

Sarassinné a hir egy perczre elkábitotta. Megölelte fiát, magához szoritotta leányát és sirt örömében. Ugy rémlett neki, mintha most már az egész világ az övék lenne, s a szerencsétlenség nem is merhetne többé közeliteni e drága s ártatlan gyermekekhez, kiknek nehány száz millió örökségük van. Azonban a nők hamarább bele találják magokat a sors legnagyobb fordulataiba is, mint a férfiak. Sarassinné ujra átolvasta férje levelét, s azt mondta magában, hogy végre is férjének a joga és teendője dönteni az ő s gyermekeik sorsa fölött. E gondolatra a nyugalom visszatért szivébe.

A mi Johannát illeti, ő csak anyja és bátyja boldogságán örvendett; de tizenhárom éves képzelete nem álmodott nagyobb boldogságról, mint a minőt e szerény kis házban talált eddig, hol élete csöndesen folydogált tanitóinak leczkéi s szülőinek nyájaskodásai között. Ő azt nem birta fölfogni, hogy egy csomó bankjegy mi nagy változást idézhetne elő életökben s a jövő tervei őt legkevésbbé sem háborgatták.

Sarassinné, nagyon fiatalon menve férjhez, oly emberhez, a ki egészen saját tudós vizsgálódásaiba s munkáiba volt merülve, megszokta tisztelni férje foglalkozását, melyen az egész szenvedélyével csüngött; gyöngéden szerette férjét a nélkül, hogy valaha meg tudta volna érteni. Nem osztozván azokban az örömökben, melyeket Sarassin tudornak a tanulmány nyujtott, néha magára hagyatva érezte magát e szenvedélyes munkás oldalán s annál fogva minden vágyát és reményét két növekedő gyermekében összpontositotta. Mindig szép, mosolygó jövőt álmodott nekik; remélte, hogy boldogok lesznek. Oktáv, arról nem is kétkedett, nagy dolgokra van hivatva. Mióta a központi iskolába lépett, a leendő mérnökök e szerény, de hasznos akadémiája az anya képzeletében csupa kitünő szellemek képző intézetévé magasult. Egyetlen aggodalma az volt, hogy szerény vagyonuk nem lesz-e gátja, vagy legalább is sulyos akadálya fia dicső pályájának s nem fogja-e nagyon is nehezíteni leánya szerencsés kiházasitását és elhelyezését? Most, — férje leveléből ez az egy meggyőződés érlelődött meg lelkében, hogy eddigi aggodalmainak nincs értelme többé. S ez őt teljesen boldoggá tette.

Az anya, karszékében ülve, mig könnyü pálma-legyezővel játszott kezében, gyermekei előtte állva, soká beszélgettek még, sorsuk bekövetkezett változásáról. Oktáv nem fogyott ki a tervek szövéséből s anyja a benne és jövőjében való gyönyörködéséből. De a kis Johanna, a ki a jelennel tökéletesen meg volt elégedve s a jövővel még nem sokat törődött, nemsokára egy karszékbe dült s ott nyugodtan elszunyadt.

Végre, mikor már — hajnal felé — fekünni készültek, Sarassinné igy szólt fiához:

— Nem szóltál te nekem Marcellről! Közölted-e vele atyád levelét? Mit mondott rá?

— Oh, felelt Oktáv, hiszen ismered Marcellt! Ő több mint bölcs, valóságos stoikus! Ugy vettem észre, megrémült miattunk, gazdagságunk rengeteg voltától. Mondom: miattunk; de atyánk miatt nem aggódott, öt felül tartja azon, mert egészséges józan esze, mint mondá, és tudományos szellemirányа biztositják minden veszély ellen. De a mi téged illet anyácskám és a kis Johannát, mindenek fölött pedig engem, lelkemre mondom, épen nem titkolta el, hogy jobb szerette volna, ha sokkal kisebb örökséghez jutottunk volna.

— Marcellnek meglehet igaza van, — felelt Sarassinné, mélyen nézve fia szemeibe s elgondolkozva kissé. Hirtelen szerencse és igen nagy vagyon szerencsétlenséget is hozhat, legalább némely emberre s bizonyos hajlamu emberekre nézve!

Most a kis Johanna is felébredt. Hallotta anyja utolsó szavait.

— Tudod anyám, — mondá, álmos szemeit dörzsölve s a kis háló szobája felé menve, — tudod, mit mondtál nekem egyszer: hogy Marcellnek mindig igaza van. Én mind azt elhiszem, a mit Marcell barátunk mond!

S azzal megölelve anyját, a kis Johanna bement és lefeküdt.

(Folyt. követk.)

Czivilizált szigetek a Csendes-oczeánon.

A legujabb világrésztől Ausztráliától kelletre a déli szélesség 10 és 20-ik foka között a Csendes Oczeánban egy érdekes sziget-csoport fekszik: a Tonga-szigetek. A keskeny tengerszorosok által három kisebb csoportra oszlott szigetek között a legjelentékenyebb éjszakon Vavao, délen Tongatabu szigete, Nikualofa fővárossal.

Nem természetrajzi különösségük, vagy földirati fekvésük, nem is geologiai alakulásuk, hanem az teszi kiválólag érdekesekké, hogy itt már meglehetős gyökeret vert a czivilizáczió, ugy hogy valóságos miniatur kulturállamnak indultak.

Az északi és a középső szigetcsoport egy államot képez, még pedig protestans és — alkotmányos államot, mely fölött György király angol mintára szabott alkotmány szerint szeliden és kegyesen uralkodik, miután jogara alá gyüjtötte az egyes szigetek vad lakóit s fönntartja érintkezését a külállamokkal, sőt kereskedelmi szerződéseket is köt, mint pl. csak nemrég Németországgal. A nép dolgozik, tanul, mivelődik és boldogul.

Nagyságra e szigetek mögötte állanak a déli tenger legtöbb szigetének. De rendkivül termékenyek, a mi eleinte nagy akadálya volt a rendszeres munkaösztön kifejlődésének. Kereskedésük főczikke a kokusz-olaj, és a caprat (száritott kókusdióból), melyet Ausztráliába visznek ki. A kókuszpálma sehol nem tenyész oly szépen, mint a Tonga-szigeteken s e termék kivitele sehonnan nincs oly jelentékeny, mint a minő a Tonga-szigetek ujabb kivitele. Azonfelül is vannak kiviteli czikkeik: a gyapot, tengeri, gyöngyház, trepang (ehető tengeri fü) és kávé. A németeknek Vavao szigetén jelentékeny kikötőjük és szénrakodó állomásuk van.

Kétségtelen, hogy a Tonga szigetcsoport miveltségre is, de politikailag is a legelőhaladottabb a déli tenger államai között.

A mostani király, Tubau György, már igen öreg ember s az angol Wesley-missió tagjaitól gyámolittatva, nagy erélylyel és tapintattal kezeli a kormány gyeplőit. Elfoglalván a Vavao és Hapai szigetcsoportot, helyes intézmények és jó törvények által igyekezett a szigetlakók jóllétét emelni. S emellett ügyesen tudta megőrizni függetlenségét Anglia és Észak-Amerika foglalási törekvései ellen, ugy annyira, hogy most már a külhatalmak is elismerik országát független államnak.

György király nagy barátja az európaiaknak és az európai intézményeknek. Teljes kényelemmel berendezett palotában lakik, kicsi, de jól fegyverzett s kitünően begyakorolt sereget vezényel s ifjabb éveiben egy kis canoë-hajórajjal még a Fidzsi-szigetekbe is ellátogatott, hol a főnökök viszálkodásait mindig ő döntötte el.

Ő felségének valamennyi alattvalója a keresztény hitet vallja, országában mindenütt tekintélyes templomok s jól berendezett iskolák találhatók, a minőt egyik képünk is mutat, s valamennyi tongai lakos tud irni, olvasni és számolni. Sőt némelyik közülök már figyelemre méltó ismereteket is szerzett, nevezetesen a földrajzban és történelemben.

A király fia, Uga Dávid, szinte idős ember már, de elpusztithatatlan egészségü s nagy erejü. Mai számunkban látható képe, ugy szintén atyjáé, nejeé és fiáé, Wellingtoné, a ki ez idő szerint, mint érintők, Vavao kormányzója. Nagyapa és unoka az egyenruhát szeretik, György király nevezetesen a magyar huszár szabásu dolmányt, mig a trónörökös inkább jár polgári öltözetben. A két nőalak a bennszülött leányok és asszonyok népviseletét mutatja, mig a köemlék még arra az időre vall, mikor még e szigeteken — talán — embereket is ettek.

Egyveleg.

Az északi sarknak léghajók által megközelitésére vonatkozó tervet, mely pár hó előtt nagy port vert fel, a hatalmas angol földrajzi társaság most komoly tárgyalás alá vette s valószinüleg meg is bizzák Cheyne kapitányt a merész terv végrehajtásával.

Néger inasok szobrait alkalmazzák jelenleg a divatos párisi salonok fogadó termeiben. Óriási elefántcsont alakokat készitenek veres ajkakkal, kiálló fogakkal s állcsigakövekből készitett csillámló szemekkel. A négerek kezében rendesen tálcza van különféle frissitőkkel.

Az ismert amerikai gyalogló, Weston, ki arra fogadott, hogy 1000 óra alatt 2000 angol mérföldet gyalogol Anglián át s e vándorlásában 50 helyen fölolvasást tart, a 2000 mérföldből 700-on már túl van. A hol csak mutatkozik, mindenütt özönlik eléje a nép, azért Weston több izben rejtek-utakon volt kénytelen haladni. Mult hó utolsó napján South-Mortonba ért.

Földalatti tölgyfaerdőt fedezett fel dr. Moesta marburgi geolog a Fulda völgyében Rotenburg környékén. Nagy kiterjedésü sikságon 2—3 méter mélységben egész erdő van itt eltemetve s csak a Fulda medre hozott egy párt napfényre. Nem kőszen ez, hanem valódi fákból és pedig óriás nagyságu fákból álló erdő, melynek törzsei, habár már egészen feketék s csaknem kőkemények, még mindig fajellegével birnak. Vajjon ezen tölgyfa a most is létező fajokhoz tartozik-e vagy egészen uj fajt képez, mindeddig nincs megállapitva.

A sörfogyasztás a mult évben Németországban oly nagy volt, hogy minden főre 160 pint jutott. Az elsőséget e tekintetben Bajorország nyerte el.

Tubau György, tongai király.

Wellington, Uga Dávid fia, Vavao kormányzója.

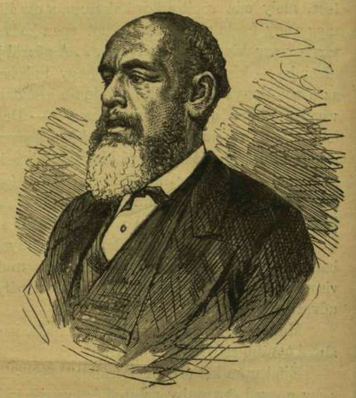

Uga Dávid, Tubau fia és ő ököse.

Tongai asszony.

Fazita, Uga neje.

Tongai leány.

Ó-kori kőemlék Tonga szigetén.

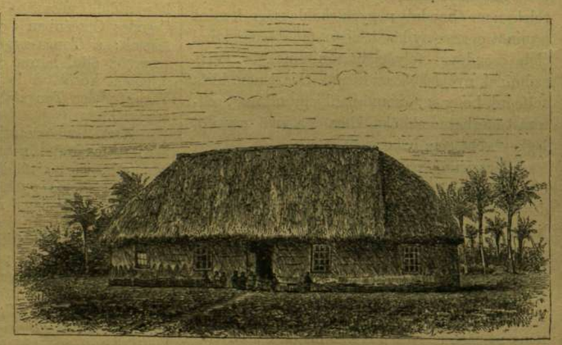

Tongai iskola.

A TONGA SZIGETEKRŐL.

Karácsony, uj év és vizkereszt Bukarestben.

Bukarest, 1879. január 29/8.

Ne tessék megütközni rajta, hogy most irunk innen az otthon már el is feledett karácsonyi, uj évi, vizkereszti ünnepek népies szokásairól. Itt mi keleten vagyunk; a nap ugyan persze hamarabb kél fel itt, mint beljebb Európában; de már az év, az csak a postán és a telegrafokon megy együtt a többi Európával, a vallás és köznapi élet marad a *régi jó* mellett, mitsem törődve holmi csillagvizsgálók évi 12 másodperczével, a miből századonként egy-egy nap s a hosszu századok óta immár 12 nap lett, igy aztán itt akkor van uj év, mikor nálunk már január 13-át irnak. Minthogy pedig e vendégszerető országban sok idegen, különösen sok hazánkfia van, rég átlátták azt az itt megtelepültek egyházi községei, hogy nagy kárára lenne az a boltosok és iparüzőknek, ha előbb megülnék az ünnepeket magyarosan, azután meg rá két hétre ó-hitüesen s nagy bölcsen akkorra hagyták a sok templomozást, mikor az orthodoxok ünnepe van. Igy volt ez sokáig; de jött egy Rómából ide delegált nagyméltóságu püspök — mert jegyezzük meg, hogy a hatalmas tőszomszéd Ausztro-Hungaria nem birta annyira vinni, hogy ide papokat saját alattvalói, helyesebben polgárai számára ő küldjön, ezt a dicsőséget meghagyta Romának s igy a Romániában élő 30—40 ezernyi magyar-németségnek vannak egy-két kivétellel olasz papjai, kik felekezetük nyájával, melyet pedig oktatniok, vigasztalniok kellene, annak anyanyelvén beszélni nem tudnak s eszök ágában sincs, hogy megtanulni iparkodnának. A Rómából küldött püspök ur tehát ezelőtt 12—14 évvel elhatározta, hogy mit neki holmi anyagi érdek? akkor kell lenni az ünnepeknek, mikor az egész katholikus világban vannak, s azóta katholikus iparos és kereskedő atyánkfiai bezárják üzleteiket, mikor a legrohamosabb kereset-idő van, s ünnepelgetnek, azután rá nehány napra meg ünnepelnek azért, mert azt a botránkoztató szentségtörést csak nem követhetik el, hogy mikor az egész világ sátoros ünnepet ül, akkor ők kalapálják a vasat, nem is említve azt, hogy ezt a policzia sem engedné meg.

Karácsony éjjelén még fennvirasztunk, mikor éjfél tájban megzendül az ablak alatt a kántáló gyermekcsoport köszöntő kiáltása:

„Bune dimineátze,
La mos azsundzse!“

(Jó reggelt tinéktek — Öreg kort érjetek) a mire aztán a felelet annyi perecz vagy annyi pénzdarabocska, a hány fázlódó köszöntő gyermek üdvözle bennünket. Néha énekesek is jönnek s vegyes világi és templomi dalokat zengenek.

Az első ünnepnap reggele a vallásé, ez nap mindenki templomba megy, s ott nem didereg, mint nálunk odahaza, mert itt télen, igen bölcsen, nem csak az emberek, de az Isten házát is befütik. A főbb templomok előtt, mint a Szerindár, biszerika Kretzuleszku és Metropolia üveges batárok vagy elegáns szánkák hosszu sora vár az ájtatoskodó elökelő világra. Ez nap csak a rokonok látogatják egymást, s különösen a délelőtt oly csöndes, oly ünnepies, hogy London vasárnapjait juttatja eszünkbe.

Este megindulnak a Betlehemesek, a kisebbek féléles átmérőjü kivilágitott szines papircsillagot hordoznak magasan, melynek közepében egy fülkében arasznyi kis kép-csoport ábrázolja a karácsonyt; a nagyobbak pohárszék alakuak, csillogó mécsek és gyertyácskák közepette bárányok, pásztorok s egész tájképek plasztikus ábráit mutogatják. A másod- s harmadnap a látogatások és ebédre hivások napja. Boldog az a ki, ha kétszeres áron is, bérkocsit foghat s leróhatja a köteles Staats-vizitteket, s örvend, ha a honn nem levőknek egy behajtott sarku látogató-jegygyel teheté *személyesen* tiszteletét. A többi nap barátságos tisztelgésekkel, kedélyes összejövetelekkel telik el, s ünneppé válik az egész hét; hisz minek is fogna dologhoz az ember e pár napért, mikor ugy is mindjárt itt a másik még sátorosabb nap: az uj év.

Ez aztán az ünnep! E napon minden önálló ember nagyurat játszik: uj ruha, uj ékszerek, uj butordarabok a feleségnek; czipők, kalapok, szalagok, játékok, csecsebecsék a gyermekeknek; értékes szipkák, csibukok, dohánytartók, irószerek, képek, albumok s ki tudná hányféle, drága haszontalanságok az ismerősöknek kimaradhatlan szokásos ajándékok s örül, a ki félhavi jövedelméből be tudta szerezni, nem is emlitve, hogy a boltokban visszaadogatott apró pénzt, értsd frankokat és rublákat, meg ráadásul a gratuláló cselédek, hivatalszolgák, levélhordók, egyházfiuk, utczaseprők, kéménykotrók, éjjeli örök, lámpagyujtók, hordárok, ismerőseink cselédjeinek legiója hálálkodja el. Hanem ha adtál: kapsz is! . . . Háló sipkát, kivarrott óra-párnát, himzett papucsot, czukros tortát, hat szivar-szipkához lomnak egy hetedikét és egy tuczat czifránál czifrábban nyomtatott boldog ujév-kivánó köszöntő levelet! Mind ezek adói ama talpraesett oláh közmondástól ösztönöztetve jönek adományaikkal, hogy „pentru un ou, un bou“ — „egy tojásért egy ökröt“.

A gyermekek alig várják, hogy megviradjon. A babona azt tartja, hogy az év első reggelén öreg asszonyt látni betegség vagy halál, ellenben vidám gyermekkel találkozni először, jó egészség és szerencse: azért a gyermekek ünnepies öltözetben, kezökben vesszőcskére kötözött papir-virág bokrétával sorra köszöntik szüleiket, a jó barátokat, jó szomszédokat; a köszöntés módja pedig az, hogy az embert körül rajongják, bokrétáikkal veregetik e vers üteme szerint:

Szorkovo
Morkovo
Sze treest la anu nou
Ka un päru
Ka un märu
Ka un fir de trandafiru
Kitz kuje pe kasa
Atite galbini pe masza

A mi majdnem szóról-szóra ezt teszi:

Bokréta
Murok répa,
Ez uj évben élj ugy mint a
Körtefa
Almafa
Mint a viruló rózsa,
A hány szeg van a házadon
Annyi arany legyen az asztalodon!

Ezért aztán a gyermekek bonbont, sütéményeket, egy kis apró pénzt és szeretetteljes csókokat kapnak.

Ugyanekkor indulnak meg és járnak 8 napig a *viklenek* vagy gonoszok, helyesebben talán farsang bolondjai. Ezek tetőtől-talpig szőrös juhbőrbe vannak öltözve, még arczukat is szőrös juhbőr-lárva fedi, dünyögő kiáltozásaikkal, ügyetlen mozdulataikkal inkább medvére, mint bohóczra emlékeztetnek, hármas-négyes csoportozatban, egy csomó utczai gyerektől körül zsibongva elállják a járókelők utját, mig egy-két *bánival* (10 centime) meg nem váltja magát; hogy azonban az iskolás gyermekeket megijesztgetik, s azok kétségbeesett futásán és sikoltozásán jókat röhögnek, ez ép oly botránykoztató, mint a németeknél divatos gyermek-ijesztgető Szent Mikulás.

Falun ilyenkor egy ekébe belefogódzik 10—12 legény, mindenik egy-egy ökör-kolomppal, mellé öten-hatan nagy ostorokkal pattogtatva adnak éji zenét az árendásoknak s kivánnak bő termést az uj esztendőben — és mulatnak aztán a kapott baksison világos virradtig. Másnap mindenik paraszt levágja disznóját, melyből a nyelv és vesepecsenye szintén az árendásnak küldetik; a többijét pedig amugy frissiben fogyasztják el, legfeljebb szappant főznek a szalonnájából, mert a sonka, orrja, füstölt oldalas, meg kolbász és hurkafélék jóformán ismeretlenek a föld népe előtt, — az uri asztalokig meg legfeljebb szalámi és füstölt nyelv alakban juthat el, a konyháról zsirját kiszoritotta a vaj, cservis (marha-zsir) és faolaj.

Hat napra az uj év után jön az ó hitü vagy keleti egyház egyik legnagyobb pompával megülött ünnepe, a *vizkereszt*. Már kora reggel tódul a nép a *Dimbovicza* partjaira teljes diszbe öltözött rendőrök, ragyogó római réz-sisakos tűzoltók sürögnek-forognak, majd ropogó dobpergés és trombita-szó mellett a katonaság jön és képez sorfalat a Viktoria fő utczától le, a hidon át a kápolna-kioszkig. Tiz óra tájon már csak a sorfal közötti tér szabad, azon tul a mennyire a szem ellát, zsufolt tömegek tarkálnak mindenütt.

Tizenegy óra felé megjelenik ő legnagyobb szentsége Ungrovlachiának metropolitája teljes ornatusban, fején tiaraszerü drágakövekkel kirakott koronával fényes püspöki oekumeni, archimandritai és más papi méltóságoktól környezve; másfelől a fejedelem jön udvari fogaton, az ország főméltóságai fényes porosz vasas-alaku testöreitől környezve. Erre a főpap, vagy helyettese misét tart az oszlopokon álló nyilt kápolnakioszkban, aztán megáldja a veres bársony párnán főpapoktól elébe tartott egyszerü kis fakeresztet, lemegy a szönyeggel bevont lépcsőn a Dimboviczához, megszenteli a vizet és a folyam közepére dobja a keresztet.

E perczben négy-öt félmeztelenre vetközött ember dobja magát a jégtől zajló hullámokba, s a leggyorsabb uszó vagy gázló diadallal tartja magasra a kifogott szent jelvényt, s tiszteletteljes kézcsók mellett visszahelyezi ő nagy szentsége kezeibe (ez czime a püspököknek). Majd megördülnek a Malmaison előtti ágyuk, megkondulnak a harangok s oszlanak a legfőbb uraságok; — a nép azonban üvegekkel fut le a folyamhoz s palaczkra szedi a vizet, mely a megszenteltetés által csudatévő gyógyerejüvé vált.

De mi zaj, vihongás, hahota rázza meg a léget? mire e hullámzó rohanás, tolulás vissza a vizhez?

Egy árva zsidót fogtak meg valahol, a kit balsorsa ép erre vezetett, s azt kereszteli most nehány izmos mészáros-legény, háromszor meritve alá a szentelt Dimbovicza jeges medrébe, most két, de taval tizenkét foknyi hidegben. Taval vizkeresztkor nem csak zsidót, hanem egy pár plevnai fogoly törököt is megmártogattak a szent Dimboviczában, mert néphit szerint ezzel megmentik e pogányok lelkét a gyehenna tüzétől. Ez szokta bezárni a sok komoly látványosságot, ezt találja a nép olyan mulatságosnak.

∞

A fekete halál a XIV. században.

Littrow, a hires csillagász s a bécsi csillagdának igazgatója, vegyes iratainak 1846-ban megjelent kiadásában érdekesen ismerteti a XIV. században pusztitott iszonyu pestist. A hirneves tudós, ki huzamos ideig tartózkodott Oroszországban s az orosz nyelvet tökéletesen birta, következőleg emlékszik meg a ragályról, melyet az emberiséget ért csapások között a legnagyobbnak nevez:

Ha nem lehet is tagadni, hogy az ember osztályrészeül jutott fájdalmak gyakran felülmulják az örömöket, tagadhatlan, hogy ezen állitásnál sok oly tényezőt kihagyunk a számitásból, melyet részrehajlatlan itéletnél mellőznünk nem volna szabad. Különösen ide tartozik nézetem szerint a visszaemlékezés a már elmult szerencsétlenségre, mely emlékezés, ha kellően felhasználjuk, csendes, szelid élvezetek kiapadhatatlan tárháza lesz. De az ember, miként a gyermek, nem szeret sem előre, sem hátra nézni sokat, s legtöbbnyire a jelenben él. Ha baj fenyeget, reszketünk, ha egész sulyával nehezedik reánk, kishitüleg kétségbeesünk, s ha végre ismét elhagy, rövid idő mulva teljesen elfeledjük. Mily kimondhatatlan élvezet van abban, ha hosszu betegség után először élvezzük a szabad levegőt, ha hosszas nélkülözés után a jólét gyönyörei állanak ismét szolgálatunkra. S ha minden szép napon, minden teritett asztalnál csak egy pillanatra emlékszünk is meg ezen rég elmult órákról, mily másként élvezhetnök a jelent s mily sok örömöt szerezhetnénk magunknak, melyek most élvezetlenül s fel nem ismerve mulnak el előttünk, a nélkül, hogy valami nyomot hagynának hátra.

Az egyesek örömei s szenvedéseinél sokkal nagyobb hatása lehetne azon örömnek és szerencsétlenségnek, mely egész népeket s földrészeket sujt s pedig ugy látszik, hogy ezeknek hasonló sorsa van; sőt a bennök rejlő s az emlékezet által ismét felidézhető gyönyör oly jelentéktelennek látszik előttünk, hogy történelmi könyveinkben is alig említtetnek s oly katasztrófáknak, melyek egykor az egész emberiséget szomoruságra s kétségbeesésbe vezették, még emlékünk is eltünni látszik.

Ily katasztrófa volt az a rettenetes pestis, mely a XIV-ik század kezdetén a föld akkor ismert egész felületén dühöngött, az emberek egy tizedét, sőt némely helyen egy harmadát elragadta, minden országban rémületet s borzadást idézett fel s az egész földet egy nagy sirrá változtatta át. E rettenetes betegség, melynek rémületes pusztitásával ama szerencsétlenségek egyikét sem lehet összehasonlitani, melyek valaha, a mennyire történetünk visszaemlékszik,

az emberiséget érték, a századok folyamában csaknem feledésbe ment, ugy hogy a legtöbb orvos, kit e tárgyban megkérdeztem, alig tudott csak arról is, hogy létezett, sőt a kimeritő s számos kötetre terjedő történelmi müvekben is hasztalan keressük annak felemlitését, mig más, habár ezzel össze sem hasonlitható tünemények, minők a népvándorlás, a keresztesek hadjárata, igen terjedelmesen tárgyaltatnak.

Az ily rettenetes korszak, már nevezetessége folytán is érdemes a tárgyalásra, s méltó visszaképzelnünk magunkat azon korba, midőn általános gyász uralkodott az emberek között s őseink szivét rémület s kétségbeesés fogta el.

A betegségek e legrettenetesebb fajáról az első értesülést Oroszországban tartózkodásom alatt egy orosz nyelven irt müből szereztem s megvallom, hogy e mü rettenes leirásait képzelteknek vagy legalább igen tulzottaknak találtam, habár inkább csak azért, mivel ez ország hires orvosai sem voltak képesek ez ügyről a legcsekélyebb tudósitást vagy felvilágositást adni. Csak midőn visszatértem, találtam Sprengel „Beiträge zur Geschichte der Medizin“ és Barnes „History of Edward III“ czimü müveiben ezen csaknem hihetetlen borzadalmak megerősitését.

Mindenki ismeri azon pestisszerü betegség valóban klasszikus leirását, mely a 27 évig tartó peloponnesi háboruban Athen bukását előidézte s melynek árjában veszett el már a második évben a régi kor legnagyobb államférfia Perikles is. Thucydides, ezen müvelt nép, s talán az utána következő nemzeteknek is, legjelesb történetirója erőteljes, fenséges ékességgel rettenetes képet nyujtott ezen pestisről, mely képet még ma sem olvashatunk rémület nélkül, habár az csak egy csekély népességü nemzet közt vagyis inkább egyetlen ostromlott városban dühöngött. Nagyobb kiterjedésü volt azon ragályos betegség, mely 542-ben Konstantinápolyban, a ragály fészkében, e népes városnak több mint felét elpusztitotta s innen nyugot felé nyomulva különösen Olaszországban dühöngött. Rómát kétszer tette néptelenné s rémületet és borzadást keltett minden népnél. De bármily nagy volt is ezen harmincz éven át dühöngött betegség pusztitása, nem lehet azt legkevésbbé sem összehasonlitani a XIV. században általánosan uralkodott pestissel, a *fekete halállal*, mely elnevezést, miután már több évig dühöngött, Európa északi részében Dániában, Svéd- és Norvégországban nyerte, és pedig azért, mert az általa elpusztito t szerencsétlenek holttestei fájdalmas küzdelmök befejezése után nehány óra mulva már egészen szénfeketeék lettek. A szomoruság és könyek, az aggodalom és kétségbeesés, betegség és halál azon időben nem egyes családok, nem egy-nehány nép, hanem az egész föld csaknem minden lakójának közös sorsa volt. Az akkor ismert három világrész mindegyikében nyilt tágas sir volt, a hova a szem nézhetett; egyetlen birodalom s állam, sőt alig egy-egy város s falu volt a pestis pusztitásaitól megkimélve, az akkor élő emberi nem egy negyede áldozata lett, s a kik életbe maradtak, azokat a fenyegető jövő kinzotta aggodalmakkal, melyek annál alaposabbak voltak, mert ezen rettenetes betegség a különböző országokban közel hatvan évig, 1350-től 1406-ig, dühöngött, egymásután keresztülhatolt az egyes országokon, némelyikben haromszor s többször is volt, ugy hogy jogosan el lehetett mondani, hogy Noé kora óta a pusztitó angyal soha sem dühöngött annyira, mint ezen végzetes korszakban, midőn csaknem az látszott, hogy az egész emberi nem a legnyomorultabban fog kiveszni s a nagy földteke nem lesz más, mint egy óriási temető s néptelen puszta.

Midőn az általános nyomor elérte tetőpontját, a szorongatott, minden perczben a legborzasztóbbat váró szerencsétlenekben kihalt minden erkölcsi érzelem, minden szánalom és emberies érzelem, s mindenki, csak saját maga fenntartásán aggódva, egyátalán nem gondolt a többi szerencsétlenekkel, bármily szoros összeköttetésbe is hozta őket a barátság, vér, vallás s közös nemzetiség köteléke. Ha a nagy családdal biró s előbb vagyonos és boldog atyán a rettenetes baj némi előjele feltünt, kimélet és szánalom nélkül, sőt rémülettel és utálva dobták ki az ablakon át az utczára s mivel ez már telve volt holttetemmel s nem akadtak emberek, kik bármily nagy jutalom fejében hajlandók lettek volna azokat eltemetni, ott maradtak fekve, mig elrothadtak s ez által még jobban megmérgezték a levegöt s a pusztitó betegségnek uj tápot nyujtottak. A betegeket s haldoklókat még legközelebbi rokonaik sem ápolták, a példátlan nagy halálozás s a rettenetes és közellevő veszély kiölte az emberekben a természeti ösztönt s a szánalom érzetét. A szokás és erkölcs, az ösöktől fennmaradt s eddig tisztelettel őrzött intézmények, még az egyházi szabályok és szokások is — minden megszünt s csak az önfenntartás ösztöne vezette az emberek tetteit, habár ezen ösztön minden más szétrombolásával érvényesült volna is. A gazdagok és nemesek, a föld ugynezett nagyjai, kiket az általános pusztitó ragály a megvetett koldusokkal egyaránt ragadott magával, leereszkedés s egész pazarlásig menő jótékonyság által igyekeztek az ég haragját fejük felől elháritani, de ugyanazon koldusok, kik pár nappal azelőtt még összetett kezekkel állottak ajtójuk előtt vagy irigy szemekkel nézték és bámulták az általuk kifejtett fényt, boldognak tartván magukat, ha csak ezredrészét is megnyerték annak, a mi az ur palotájában egyetlen nap elfecséreltetett: ugyanezen koldusok, kiknek most telt kezekkel kinálták azt, mit előbb forró könyekkel hasztalan kértek volna, most már nem vettek el semmit, mert azon hit terjedt el, hogy a nagyok ajándékain a halál ül, mely hit onnan eredhetett, hogy a pestis főkép az előkelők között pusztitott, kik kéjes élvezetekbe merültek, kik jobban ragaszkodtak az élethez s ezért jobban féltek a haláltól, kik előbbi életmódjuk által testöket elpuhitották, ugy hogy a betegségnek kevésbbé voltak képesek ellentállani, mint a munka által megedzett parasztok. Valóban a halottak száma a magasabb körökben oly nagy volt, hogy a legtöbb nemes család egészen kihalt, mások elszegényedtek vagy a félelem által elüzetve, a nép tömegében vesztek el, ugy hogy a jelenleg élő nagy családok közül alig egy-kettő képes öseit e rettenetes korszakon tul egész biztossággal kimutatni.

Még az uralkodók közül is sokan áldozatai lettek e nyavalyának. 1353-ban, midőn a pestis főkép Oroszországban dühöngött, e betegségben halt el Simon Iwanovics czár Moszkvában s nehány nap mulva fivére András és ennek két gyermeke. Konstantinápolyban, nagy számu lakosokon kivül, e betegségben halt meg IV. János császár s Irene fia, Andronikus. Spanyolország királya, XI. Alfonz, Gibraltar ostroma alatt kapta meg a bajt s a következő nap 1350 május 26-án már halva volt, stb.

Hogy e rettenetes baj pusztitásait jobban megitélhessük, általános leirások helyett az egyes népek helyzetét akarjuk kissé bővebben megvizsgálni s ezek közt különösen Oroszországot, nem mintha ez országban a betegség különösen pusztitott volna, sőt ellenkezőleg a hideg éghajlat ez esetben is gyakorolta itt jótékony hatását, hanem mivel ez ország krónikásai legbővebben emlékeztek meg e pestis dulásairól.

Az orosz birodalomban a benső zavarok s forrongások a XII. században kezdettek némileg szünetelni. A béke és benső rend következtében létrejött a jólét s ez lassanként fölkeltette az érzéket a tudományok és müvészetek iránt. E nagy földrész lakóinál ép gyökeret kezdett verni a müvelődés, midőn a XIII. század kezdetén keleten oly katasztrófa állott be, mely a dolgok rendjét ezen s sok más országban rettenetesen megzavarta. A Selinga partjairól felkelt Temuzsin, ki Dzsingisz-khan (általános ur) név alatt ismeretes, s végtelen számu mongol hadsereg élén Közép-Ázsia tatár törzseivel egyesülve a Hiongnuk régi hazájából nyugotra ment, ellenállhatatlanul pusztitott a chinai birodalomban, Korea szigetén, majd Tibetben, Hindostanban és Persiában, mindent levert maga előtt s végre pusztitó seregével Oroszország határára ért. A czár hatalmas sereggel ment szembe a világhóditóval; Kalkánál találkoztak, de legyőzetett s életét is csak gyors futás menté meg. Dusi, Dzsingisz-khan fia, folytatta atyja hóditásait, Newski Sándor czárt is megverte, ennek utódja Litvániába, majd Lengyelországba futott s Oroszország, az éjszak legnagyobb tartománya, adót fizetett a mongoloknak. Több mint kétszáz éven át kényszeritve voltak a czárok évenként adót küldeni a khánnak s elismerni ennek uralmát becsületük, vagyonuk s életük felett. A vad nép uralma, mely nép müveltségről és tudományról fogalommal sem birt, a nemzeti müveltség gyönged csiráit is elpusztitotta s a százados harczok alatt a még alig kezdetleges müveltség csaknem teljesen megszünt.

A mongol „arany csorda“ nyomasztó hatása, a benső zavarok által önmaga is meggyengittetve, alig engedett egy kissé a XIV. század közepe táján, midőn 1350-ben a népeket pusztitó pestis első nyomai mutatkoztak, egy uj még nagyobb szerencsétlenség előjele, mely a megtört népet fenyegette. De ez évben a krónikák még csak futólag s nehány szóval emlékeznek meg felőle.

1351-ből már részletesebben szólanak. A plesgowi krónikairó igy szól: „Ez évben rettenetes betegség terjedt el az országban, mely sokakat elragadott. A ki vért hányt, a következő nap már bizonyosan meghalt.“

A következő évben ugyanaz igy ir: „A betegség mindinkább terjedett, igen sokan elhaltak s a papoknak nem volt elég idejük őket eltemetni. Az év vége felé csak Plesgow városában minden éjjel mintegy harminczan halottat hordtak minden templom elé, kiket azután reggel egyszerre dobtak egy sirgödörbe.“

„1354-ben Plesgow város még fenn maradt csekély számu lakói követeket küldtek Vazil érsekhez Nowgorodba, hogy legalább áldást nyerjenek tőle. A tiszteletre méltó érsek maga eljött Plesgowba, megáldotta a népet az oltár előtt, de még aznap beteg lett s a következő napon junius 3-án elhunyt.“

Hasonló adatokat találunk ezen s más nagy orosz városok történetében egész 1406 ig. Plesgowba a dögvész másodszor 1360-ban jött, télen megszűnt, de 1363-han már harmadszor mutatkozott s ezen évben különösen Nowgorod, Kazan, Twer, Wolodimir és Moskva vidékén pusztitott. E szerencsétlen évben az akkor igen népes Smolensk városban csak tiz ember maradt életben, Gluchow és Belosoro városok pedig egészen kipusztultak. 1365-ben vették észre először a mirigydaganatokat a betegek nyakán. Csakhamar azután általános éhség állott be, mivel nem volt elég munkás a földmüveléshez. A XIV. század végén Kostroma, Wolodimir és Nowgorod vidékén egész falvak s városok elpusztultak, munkáskéz hiányában a gabona a szántóföldeken maradt s egész sereg ragadozó állat kóborgott az elpusztult tartományokban.

Más országokban hasonló nagy szerencsétlenségeket jegyeztek fel. Boccacio elbeszélése szerint 1348-ban márczius végétől jul. végeig magában Florencz városában mintegy 80,000 ember halt el. Barnes „History of Edward III“ czimü munkája szerint Németországban két év alatt egy millió és kétszáz ezer ember hullott el a bajban. Ugyanazon szerző szerint Törökországban, a pestis valódi fészkében, e veszedelmes baj 23 millió embert végzett ki — csaknem hihetetlen szám!

Bécsben azon időben, mikor a pestis legjobban dühöngött, egy féléven át naponként 900—1000 ember halt el. Lübeck városában egyik estétől a másikig egy alkalommal 1700 ember halt el pestisben. Strassburgban a betegség tartama alatt 26,000 ember halt meg. Erfurtban a halottakat egy óriási gödörbe dobták, mely gödörben egy sor mintegy ezer holttestet foglalt magában. Münsterben és Osnabrückben nem maradt annyi élő, hogy a halottakat eltemethették volna s azért azok a földön fekve hevertek. Franciaországban, hol a pestis kiválóan dühöngött, Guy de Chauliac hires orvos állitása szerint alig maradt meg a lakosság egy negyed része. Marseilleben senki sem maradt életben; Párisban naponként több mint ötszáz ember halt meg s mivel a nagy Des Innocens temető teljesen megtelt, a tetemeket csak nagy gödrökbe dobták. — Angliába a pestis először 1348-ban jött s eleinte a kikötőkben mutatkozott. November elsején érkezett Londonba s itt oly pusztitást vitt végbe, hogy két év mulva a lakosság egy hatodrésze sem maradt meg. A temetők már tejesen be lévén töltve, a holtakat gödrökbe akarták dobni, de a gazdag Lord Walther Manny igen nagy területet ajánlott fel temetőnek. Ide 1349-ben február elejétől husvétig naponként 200 halottat vittek ki s az első két év alatt már 50 ezer ember volt benne eltemetve. — Angliából terjedt a ragály 1350-ben Európa éjszaki tartományaiba, hol szintén óriási pusztitásokat vitt véghez. Svédország délnyugoti részén már az első évben 466 pap halt el. De szintily rettenetes pusztitásokat vitt végbe Európán kivül. Egyiptomban s Afrika éjszaki részében egész vidékek elpusztultak; Ázsiában, különösen Chinában, hol a pestis kezdődött, igen erős volt; Chinában 700 ezer lakos pusztult el a bajban. Egy szóval a pusztulás általános volt s annak borzalmait részletezni felesleges.

Érdekes az ut, melyet e betegség az akkor ismert világrészekben tett. A tudósitások szerint Ázsia legkeletibb részén kezdődött s Közép-Ázsián keresztül vonulva jött a mai Törökországba s Afrika éjszaki részébe. Keletről állitólag genuai kereskedők hozták magukkal Olaszországba s innen nyomúlt Németországba, Francziа- s Angolországba, majd Európa éjszaki tartományaiba s végül Oroszországba, ugy hogy Chinától Közép-Ázsián, Éjszak-Afrikán s Európán keresztül Oroszországig mintegy óriási körutat tett, hogy eredeti helyére ismét visszatérjen. Mezeray az „Abrage chronol. de l'histoire“-ban beszéli, hogy 1340 körül Chinában az egész tartomány felett igen rosz szagu, sürü köd terült el s csakhamar létrejött a pestis. A jezsuiták szerint a chinai évkönyvek is mind megerősitik ezt.

A rendes pestistől e baj különben abban különbözött, hogy gyuladásos volt, mig a többi pestisek typhus-jellegüek. Kezdetben rendesen forróság és fázás lepte meg felváltva a beteget, majd szuró fájdalom a vállakban s hátgerinczen. A második nap a betegek már vért hánytak s harmadik nap betegségük áldozataivá lettek. A halál után a test azonnal szénfekete lett, a honnan eredt a fekete halál neve. Ugy látszik azonban, hogy a betegség jellemző sajátságai, tartama különböző korszakaiban, sőt feltünése különböző helyein is, különbözők voltak. Ily jelek gyanánt emlittetnek: mellfájdalmak, nehézszagu lélekzet, száraz, végre fekete nyelv s különösen mirigydaganatok a nyakon, honalj alatt s az ugynevezett lágy husban; állandó kisérői voltak az álmatlanság és a betegség vége felé egész az őrjöngésig emelkedő elmezavar.

S minő eszközöket használtak e rettenetes betegség ellen? A tudományok s müvészetek ezen barbarnak nevezett században, midőn az olvasás és irás ritka tudománynak tartatott, szünetelt s igy az orvostan is. Legalább igy állott a dolog Németországban s Európa éjszaki államaiban. Valódi orvosi segitségről tehát szó sem lehetett. Még rendöri intézkedésekre sem találunk az általános pusztulás ellen, akkor még az efféle dolgok is a teljesen ismeretlenek közé tartoztak. Azon időben általános eljárás volt, a mi jelenleg (1820) Törökországban tapasztalható, hogy a bajt hagyták magára a nélkül, hogy valamit tettek volna ellene, sőt sokan bizonynyal igazságtalannak s bünös dolognak tekintették volna szembe szállani azzal, mert meg voltak győződve, hogy ezen veszedelmet az ég ostorul használja fel a bünös emberiség megbüntetésére s azt nem lehet feltartóztatni, sőt nem is szabad ellene másként küzdeni, mint tétlenül imádkozni. Ezen okból IV. Klemens pápa általános bucsut rendelt el; processiókat s távol fekvő szent helyekre általános bucsujárásokat rendeztek, mi által a ragály még jobban elterjedt; uj ünnepnapok alapittattak, melyek közül néhány még napjainkig fennmaradt s különösen az által igyekeztek isten haragját kiengesztelni, hogy uj templomokat alapittottak, számtalan kolostort épitettek, melyeket földi javakkal egész pazarlásig elhalmoztak.

Végül hadd irjam még ide a hires Petrarca egy levelét, kinek legszebb életévei ezen rettenetes korszakba esnek, kinek Laurája Avignonban e rettenetes betegségben halt el. E levelét müvei közt Epistolis de rebus familiaribus Lib. VIII.7 találhatjuk hol, Sokrates barátjához igy ir:

„Oh testvérem, kedves testvérem! Jaj nekem, legkedvesebb testvérem, mit mondjak? Hogyan kezdjem? Hová forduljak? — Mindenütt bánat, mindenütt rémület. Most én bennem egyesül mind az, mit Virgil egy nagy városról mond: crudelis undique luctus, ubique pavor et plurima mortis imago. — Oh barátom bár csak soha sem születtem volna vagy legalább meghaltam volna e rémület előtt. Ezen év nemcsak barátainkat ragadta el tőlünk, hanem az egész földet lakóitól. S ha még nehányan megmaradnának is, a következő év bizonynyal elpusztitja a többieket, kik ezen viharból még fennmaradtak. Hogyan fogja elképzelni a jövő nemzedék, hogy oly korban, midőn tűz nem esett le az égből, midőn nem volt háboru, sem más látható vereség, nemcsak a föld ez s ama része, hanem csaknem egész felülete pusztává, embernélküli sivataggá tétetett! Mikor hallottunk vagy láttunk ehhez hasonlót? Mikor olvasták valaha az emberiség évkönyveiben, hogy minden ház üres lett, a városokat elhagyták lakóik, az ország holttestekkel volt boritva s sehol sincs más, mint végtelen, rettenetes pusztaság? Kérdezd meg a történetirókat, hallgatni fognak; menj az orvosokhoz, csodálkoznak; beszélj az emberiség bölcseivel, elnémulnak. Oh mily boldog volt elődeink nemzedéke, melynek nem kellett végig néznie e nyomort; s mily szászszoros boldog lesz az utánunk következő unokák nemzedéke, mely a mi rémületünkről s kétségbeesésünkről szóló hireket talána hihetetlen mesék közé fogja számitani.“

Az országos régészeti és embertani társulat első nyilvános ülése.

Évtizedek óta buzgó férfiak által gondosan előkészitett talajon termett egy uj társulat, melyről méltán el lehet mondani, hogy közszükségletnek felel meg.

Alig van hazánkban tudomány, mely iránt oly élénk érdeklődés léteznék a nemzet minden rétegében, mint a régészet; a földmives nép, mely ekéjével kiszántja a régiségeket és a főur, ki passzióból gyüjti a szép régi tárgyakat és szalonja ékitésére használja, mind egyformán vonzódnak a régi kor sokszor rejtélyes és titokszerü maradványai iránt.

Oly általános máris ez érdeklődés, hogy sokkal ritkábban hallani régiségek rombolásáról mint korábbi időkben, de gyüjtik, megőrzik, elteszik.

Miután hála Istennek, ennyire eljutottunk, hátra van, hogy e kedvező viszonyokat a tudomány érdekében fölhasználjuk és a mükedvelők passzióját élesztve, a sok érdekes kincset szakértőileg megvizsgálván, lehetőleg ez egyes adatokat hazánk müvelődéstörténete képéhez összegyüjtsük.

Szükség volt oly központi egyesületre, mely ezt megtegye, mely a szakkedvelőket egymással és a tudománynyal összefüzze, mely a tudományt népszerüsitse, és viszont, midőn minden néprétegnek közvetlenül kapcsolatba lép, a tudományt napról-napra gazdagitsa uj leletekkel, uj adatokkal.

Azért üdvözöljük e társulatot mint honunk közmiveltségének egyik uj tényezőjét. Mikép kivánja czéljait valósitani, arról tanuskodik első nyilvános föllépése, melyről itt részletesen hirt adunk.

Az orsz. régészet és embertani társulat jan. 28-án tartotta *első rendes havi ülését* a tud. akadémia Kisfaludy-termében. *Pulszky* Ferencz mint elnök üdvözölte a szép számmal egybegyült tagokat és közönséget. Azután megemlékezett az uj társulat czéljairól, s érdekesen szólt a muzeumok történetéről a görögöknél, latinoknál, angoloknál és a francziáknál, itt elmondva, hogy a franczia tudományos akadémia már a XVII-dik században bevette a régészetet tudományos keretébe; ezen példáját követték azután a spanyol, német és orosz, végre a magyar akadémia is, mely termeit az országos régészeti és embertani társulat számára is készséggel megnyitotta. A társulat egyik főfeladatának fogja tartani, hogy közvetitőul szolgáljon a tudomány és a közönség között. Üléseikben mindenki, nemcsak a társulat tagja, bemutathatja régiségeit és felvilágositást nyerhet azoknak kora, nevezetessége és értéke felől. A társulat köszönettel fogja venni, ha bárki oly leletet jelent be, mely tudomására jutott. A muzeum ujabb szerzeményeit itt fogják bemutatni s megmagyarázni. Az éljenzéssel fogadott megnyitó beszéd után *Römer Flóris*, ki ez alkalomra Nagy-Váradról jött fel, mondott köszönetet szakosztályi elnökké választatásáért s beszédében azon óhajtásának adott kifejezést, hogy a régészet vétetnék fel a középtanodák kötelező tantárgyai közé; végül felhivta a közönséget és melegen figyelmébe ajánlja, hogy gyüjtsék a régiségeket, nehogy idő előtt a szemesebb külföld azokat gyüjteményei számára megszerezze. Az élénk helyeslléssel fogadott beszéd után *Pulszky* Ferencz Engel Dávid leletét mutatta be a társaságnak; egy arany lánczot, mely a kelta korból való, ezenkivül még egyéb leleteket, melyeket Szegeden találtak, s melyekről biztos megállapitás után azt állitá, hogy az avar korból, t. i. a 8—9. századból valók. Majd báró *Nyáry* Jenő „Az aggteleki barlangról“ értekezett, bemutatván az ott talált régi edényeket, koponyákat és leleteket. Az utolsó értekező *Csetneki Jelenik* Elek volt, érdekesen ismertette azon őstemetőket, melyeket a mult év őszén találtak a Csepelsziget nyugati partján a Duna elleni védtöltés készitése alkalmával. A sirokban a halottak vagy el voltak égetve s hamvai összszegyüjtve egy nagyobb cserépedénybe téve, vagy ülő helyzetben elásva, s a csontvázak lábaihoz több cserépedény téve. A talált cserépedényeket és bronztárgyakat is bemutatta. A közönség megéljenezte az előadókat.

Következett ezután a választmányi ülés, melyben a titkár *Hampel* József az ügy érdekében kifejtett müködéséről jelentést adott. Örvendetesnek tünteti föl már most is a társulat állapotát és különösen a főpapi és főnemesi osztály részéről, kik nagyobbára mint alapitók léptek be, tapasztalt nagy pártolást. Az alapitók száma negyvenre megy.

Elhatározta a választmány, hogy azoknak, kik kivánni fogják, diszokmányt ad. A társulat közlönye az „Archaeologia Értesitő“ lesz.

A vidéken mindenütt nagy érdeklődést keltett az ügy és nem egy helyről jelentettek be leleteket és vették igénybe a társulat közbenjárását ásatások dolgában.

Ez ülésről a jelenlévők azon öntudattal távoztak, hogy valóban hasznos társulat indult meg, melynek hosszu életre és széleskörü terjedésre meg van minden kelléke. A magunk részéről „Ad multos annos“ üdvözlettel bucsuzunk tőle ezuttal. *k. l.*

Irodalom és müvészet.

A Franklin-társulat kiadásában megjelent: „*A magyar magánjog* mai érvényében, különös tekintettel a gyakorlat igényeire.“ Irta *Zlinszky* Imre kir. táblai biró. Második füzet. A magyar magánjog különös része. Szerző e füzetben alaposan s folytonos tekintettel a külföldi tudományra és a törvényhozásra, tárgyalja a hazai vagyonjogot s a vele összefüggő összes kérdéseket. A csinosan kiállitott kötet ára 1 frt 50 kr. — „*A magyar büntető törvény magyarázata.*“ Irta dr. *Schnierer* Aladár egyetemi tanár. Második füzet. A jelen füzet a magyar büntető törvény első részének V—IX fejezeteit magyarázza. Minden fejezetet általános tájékoztató bevezetés előz meg, erre következnek az egyes paragrafusok kimeritő kommentárral. A füzet ára 80 kr. — „*Döntvénytár.*“ A magyar kir. kuria elvi jelentőségü határozatai. Gyüjtötték dr. Dárdai Sándor, dr. Gallu József és Zlinszky Imre. XX. folyam. Ára 2 frt.

A „Találmányok könyvé“-ből, közhasznu vállalatból, melyet a kereskedelmi ministerium megbizásából Frecskay János ültet át magyar nyelvre, s melyet a Franklin-társulat ad ki, megjelent — képekkel illusztrálva, a IV. kötet két első füzete (az egész vállalat 31—32. füzete; ára 80 kr) következő tartalommal:

A mindennapi élet chemiája. Szerves elemek. Szerves vegyületek. Szerves savak. Szerves aljak. Táplálkozási anyagok. Az őrlés. A malmok szerkezete. A malomkövek. Hengermalmok. A kásamalmok. A sütés. A liszt és kenyér chemikai tekintetben. A kenyérsütés. Az élesztős sütemény. A sütőkemencze. A gyurógépek. A czukor. A czukornád. A répaczukor. A répaczukor-gyártás. A derités. A szürés. Az elpárolás. A nyers czukor. A juharczukor. A czirokczukor. A pálmaczukor. A forrázatok. A kávé. A kávécserje. Kávéültetvények. A kávéital készitése. A czikoria. A thea. A chinai thea. A theacserje természetes ápolása. Elbánás a levelekkel. A thealevél chemiai összetétele. A thea élettani hatása. Más országok theapotló szerei. A kakao csokoládé. A kakaofa termesztése.

„Görög-tüz“ czim alatt három kötet terjedelmü gyüjtemény jelent meg *Jókai* Mórtól az Athenaeumnál. Ára 3 frt. E gyüjtemény Jókainak az orosz-török háboru alatt irt kisebb müveit tartalmazza s legnagyobb részén meglátszik az események közvetlen hatása. Legnagyobb darabja „Riumin“ a Kaukazus népeit ismerteti, különös tekintettel az ott uralkodó felekezeti babonákra. Sokat foglalkozik még e gyüjtemény a kalmukokkal, kozákokkal s Oroszország más apróbb nemzetiségével, mindenütt az orosz kormány azok leigázására irányult ravaszságát és cseleit tüntetvén föl. Van ezenkivül még két elbeszélés a spanyol mórok történetéből, melyeknek e gyüjteménybe felvételét szerző a gyüjtemény második czime által („Mindenféle igazhivő népek történetéből“) igazolja.

Szakfolyóiratok. Az akadémia történelmi bizottsága által kiadott „*Történelmi tár*“ ez évi első füzete a következő tartalommal jelent meg: „Szláv történeti emlékek és a magyar történelem“, közli

**

dr. Wenzel Gusztáv; „Történelmi levelek a hédervári levéltárból", közli Radvánszky Béla; „Okmányok Mihály havaseli vajda 1598-diki meghódolása történetéhez", közli Károlyi Árpád; „Illésházy István török levelezése Ali budai pasával", közli Szilágyi Sándor; „Batthyány Ferencz levelei", közli Nagy Gyula; művelődéstörténeti adatok, Römer Flóris, Deák Farkas, dr. Thallóczy Lajos, Thaly Kálmán közleiseivel, vegyes közlemények Bunyitay Vincztől, Lehoczky Tivadartól sat. A 13 ives füzet ára 1 frt 30 kr. — A „*Századok*" januári füzetében két nagyobb dolgozat van: a Pauler Gyulá „Szent István és alkotmányá"-ról sok tekintetben uj felfogással, s Fraknói Vilmos nagyérdekü tanulmányának a „Martinovics-féle összeesküvésről" folytatása, becses uj adatokkal. A füzet kisebb közlései is értékesek, változatosak. — A „*Természettudományi Közlöny*" januári füzetében Herman Ottó „Az állatélet mint munka" czimü érdekes előadásának közlését kezdi meg. A füzet további tartalma: „A II. József-altárna megnyitásának ünnepélye", dr. Szabó Józseftől; állattani, növény- és vegytani közlemények. — A „*Műegyetemi Lapok*" utolsó füzete jelent meg. A folyóirat megszünését a szerkesztők jelentik: „Mathematikai folyóirat, ugy látszik, nálunk még nem élhet meg. Persze ha a mathematikának nálunk csak fél annyi olvasója lenne is, mint a mennyi tanitója van, másképen állana a dolog."

Az „Egyetemes Philologiai közlöny", melyet a budapesti tud. egyetem nyelv- s irodalom tanárai alapitottak s Ponori Thewrewk Emil és Dr. Heinrich Gusztáv rendes tanárok szerkesztenek — ezzel is jelölve, hogy a klasszikai (görög s latin) s a modern nyugoti nyelvek nyelvészetét öleli fel, — most már harmadik évfolyamát kezdi meg. Hivatalosan nincs ugyan jelentve még, de félhivatalosan tudva van már, hogy az Akad. nyelvészeti bizottsága, a „Nyelvtudom. Közlemények"-nek az eddiginél szorosabb (csak az ural-altáji összehasonlító és a szoros *magyar* nyelvészetre kiterjedő) programmot adván, az ekkép onnan kiszorult klasszikai és modern nyelvészetre nézve a „Philol. Közlöny"-t vállalta közlönyéül, melyet ehhez képest az akadémia anyagi segélyben is fog részesitni a jelen évtől kezdve. Igy e közlönynél legmagasb tudományos testületeink, akadémia és egyetem, egyesülnek. Mindenesetre elég biztositék a közlöny szellemi jóravalóságára, melynek egyébiránt eddigi — két éves multja is biztositék jövőjére. Az ez évi első füzet még tartalmasb s változatosb az eddigieknél is. Tartalma az *ó-görög és római-*, a *középkori latin* (Janus Pannonius — dr. Ábeltől) — a hazai magyar, a keleti (A babyloni amórák agadája, Bacher V.) — a tankönyv s átalában az összes idevágó irodalom köréből hoz, részint eredeti s fejtegető, részint biráló és ismertető közleményeket; könyvészeti rovata is tüzetes s pontos. Mellékletei közt, a philologiai könyvjegyzékeken kivül, dr. Abel, olasz földön tartozkodó fiatal tudós latin Epistoláját is találjuk, általa a florenczi könyvtárban talált Ambrosius-kodexről. — A derék folyóirat ára egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, egyes füzet 60 kr. Tanárok, a nyelvtudományokkal foglalkozók s érdeklődők figyelmébe ajánlanunk is felesleges.

A „Havi Szemle" február-havi füzete a következő tartalommal jelent meg: „A művészi és nem művészi utánzásról." Pasteiner Gyulától; „Zola Emil realisztikus regényeiről," Saissy Amadétól, „A mesék ős hazája," Hatala Pétertől; „Politikai áramlataink", Asbóth Jánostól; „A hiányzó milliók," báró Kaas Ivortól; „Báró Eötvös József közoktatásügyi minisztersége 1867—1870-ben", Molnár Aladártól; „Az irói és művészi tulajdonjog", Kovács Gyulától; „Velencze modern titkaiból" Wilkie Collins rajza; kritikai szemle, benne két birálat: Győry Vilmos az Angyal János Dante-fordításáról, egy névtelen pedig a Landau Gusztáv és Walter Ágost „Az európai fontosabb helyi érdekü rendes és keskeny nyomú vasutak leirása" czimü könyvéről. A folyóirat szerkesztője: *Bodnár* Zsigmond, dicséretes gonddal igyekszik vállalatát élénkké, változatossá tenni. Egy-egy hatodfél ivnyi füzet ára 80 krajczár; az egész évfolyam előfizetési ára 8 frt.

Pályázati jutalmak. A Kisfaludy-társaság következő pályázati jutalmakat hirdet:

1.) Kivántatik, másod izben, *a magyar regény története*. Jutalma 100 arany. Benyujtási határideje 1879-dik deczember 31-ike. A föltételek a régiek. — 2.) 50 arany utólagos jutalomban részesül a legjobb, egyszersmind önálló becsü költői elbeszélés, mely 1879-ben vagy 1880-ban, akár önállóan, akár folyóiratban vagy gyüjteményben első izben megjelen. Lehet akár vig, akár komoly, s kisebb vagy nagyobb terjedelmü. Kivánatos, hogy a szerzők ez idő alatt, legkésőbb pedig 1880. deczember 31-ig a társaság titkárához küldjék be, habár valamely müvek nem küldése azt a jutalomból ki nem zárja.

A mücsarnokban Munkácsy „Milton"-ja e hó 9-étől fogva lesz látható; e kép a mücsarnokban csak két hétig marad kiállitva.

Uj zenemüvek Táborszky és Parschnál megjelent az Ellenbogen Adolf „Jogásznégyes"-e, zongorára, ára 60 kr; a Rózsavölgyi-czégnél pedig „Herz und Gemüth" polkamazur, (Nádayné asszonynak ajánlva) Drescher Rajmundtól, ára 80 kr.

A nemzeti szinházban e héten Massé Viktornak, a „Pál és Virginia" nálunk is ismert dalmü szerzőjének egy kis vig operája került először szinre: „*Jeannette menyegzője*" egy felvonásban. A kis idylli dalmüvet kedvezőleg fogadta a közönség s a betegségéből üdülő Nádainét, ki Jeanettet adta, kivált a szép „csalogánydalért" megtapsolá. — Február 5-ke, mint minden évben, *Kisfaludy* Károly emlékének volt szentelve. Az e napon adatni szokott „Családok" helyett „*A hüség próbája*" és a „*Kérők*" czimü vigjátékokat adták. Az elsőnek oly kedvező hatása volt, a milyennel egy modernebb feldolgozásu, fejlettebb szinpadi technikáju ujabb darab is beérhetné. A másodikban az e század elején divatos s most igen furcsáknak tetsző öltözetek keltettek először derültséget, később azonban e szerepet maga a darab vette át, nehány kitünő genrealakjával, komikus helyzeteivel jó hangulatban tartván a közönséget.

Jókai Mór fölkérte a nemzeti szinház intendánsa, hogy a királyi pár ezüstlakadalmakor tartandó diszelőadásra irjon egy rövidebb történelmi szinművet.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia febr. 3-ki ülésén *Vámbéry* Ármin „*Török-tatár népek primitiv kulturájáról*" czimü, sajtó alatt levő munkájából olvasott föl érdekes részleteket.

Előrebocsátotta, hogy a könyv szorosan összefügg a török-tatár nyelvek etymologiai szótárával (melyet két éve adott ki), minthogy az egyes gyökszók fogalmi köréből már ki lehetett ismerni ama mozzanatokat, melyek a török-tatár társadalom kezdetleges állapotaira több fényt vetnek, mint akárhány kő- és bronzemlék. Vámbéry munkáját bevezetés nyitja meg, melyben a nyelvek, s különösen a török-tatár nyelvek mivelődéstörténeti adataiknak hitelességéről van szó. Továbbá azt fejtegeti benne szerzője, hogy az ural-altáji nyelvek, a nyelvanyagnak fölötte tiszta és átlátszó természeténél fogva a nagyban kopott árja nyelveket fölülmulják. A mű husz fejezetre oszlik, s ezekből a szerző az égi testekről szóló fejezetet olvasta föl.

A nap és istenség tatár elnevezései közt ugyanazon etymologiai rokonságot fedezi fel, mint pl. a szanszkrit div és devasz, a latin dies és Deus stb. közt; magyarázza aztán a samanizmus, az u. n. „fekete hit" vallási fogalmait. Majd a „csillag" és „csillog" közös gyökből származását fedezi fel az összes tatár és török nyelvben, a hol dsil, dsal, dsul gyökből származik a yildiz, azaz csillag.

Ezután *Wolff* György a Jordanszky-kodexről értekezett, mely már a negyvenes években volt kiadásra kitüzve, de elmaradt, s most az akadémia Wolffot, mint egyik kiváló történeti nyelvészünket bizta meg a sajtó alá rendezéssel s pár hét mulva meg is jelen. A kodex 58 nagy ivre terjed. Az elejéről hiányzik 27 levél, de azokból kettőt Jankovics M. felfedezett és beküldte a nemzeti muzeumnak. Az eredeti mű az esztergomi káptalannál van; tartalmazza Mózes öt könyvét, Józsue és a birák könyvét, meg az Uj Testamentumot. A fordító különösen az ó-testamentomi részben nagy nehézségekkel küzdött. Jordánszky-kodexnek néhai Jordánszky Elek tinnini fölszentelt püspökről nevezik, kinek birtokában lett először ismeretes. A fordító, közhit szerint, Bátori László volt, a buda-szent-lőrinczi pálos kolostor szerzetese, Mátyás király kortársa, kiről tudjuk, hogy a bibliát magyarra fordította. E hit Wolff szerint alaptalan. A Jordánszky-kodex 1519 és 16-ban másoltatott, az Erdy-kodexxel egy vidéken, valószinüleg a Dráva mellékén.

A Kisfaludy-társaság e hó 1-jén tartotta *tagválasztó* zárt ülését, melyben a komikai költeményre hirdetett pályázatot is eldöntötte. A pályaművek közül egy sem érdemes jutalomra. A gyülés ennélfogva elhatározta, hogy uj pályázat nem tüzetik ki, a helyett a Kisfaludy-társaság a két év alatt (1879. és 1880-ban) akár önállólag, akár másképp megjelenendő legjobb dolgozatnak adja ki az 50 aranyat. — A február 9-én tartandó *közgyülés* napirendje a következőleg állapittatott meg: 1. Lukács Mór elnök megnyitó beszéde. 2. Greguss Ágost titkár jelentése a lefolyt évről. 3. Gyulai Pál emlékbeszéde Sziglieti Ede elhunyt tagtárs felett. 4. Szász Károly költeményt olvas fel. 5. Ágai Adolf „M. Polidor" czim alatt felolvasást tart. 6. Greguss Ágoston „Lakatosok" czimü irodalmi mesét olvas föl. 7. Uj jutalmak kitüzése. 8. Elnöki zárszó. — *A tagválasztás* eredménye a következő: Szavazott 20 tag. Az elhunyt Horváth Mihály helyére egyedül *Csiky* Gergely ajánltatván, 14 szavazattal belső taggá választatott. A levelező tagok névsorát első czikkünkben közöljük.

A földtani társulat közgyülése jan. 29-kén volt *Reitz* Frigyes elnöklete alatt, ki beszédében a társulat müködéséről szólt, fölemlitve, hogy a párisi tárlaton Magyarország ásványaiból rendezett gyüjteményt, s hogy a földtani intézet által kiállitott térkép- és kiadvány-gyüjtemények a nagy dijjal, az aranyéremmel tüntettettek ki. Az első nemzetközi földtani kongresszuson a társulat dr. *Szabó* tanár és *Hantken* Miksa igazgató által volt képviselve. Emlitést tett a jelentés a hazai bányászat egyik nagy vállalatáról, a nem régen befejezett selmeczi II. József altárnáról, továbbá a városligeti ártézi kut furásáról. A titkári jelentés szerint a társulatnak a lefolyt évben 340 tagja volt. A társulat a lefolyt évben tartott 1 közgyülést, 8 szakülést és 4 választmányi ülést. Mindössze 15 szerzőtől 25 előadást tartott.

A nemzeti kaszinó jan. 26-án tartotta közgyülését gr. *Mikes* János elnöklete alatt, száztizenöt tag részvételével. A nemzeti kaszinónak a mult évben 730 tagja volt, bevétele 100,634 frt, kiadása 94,328 forint. Hirlapokra, folyóiratokra tavaly 1965 frtot, könyvekre ezer forintot költöttek. Tagsági dij 1865-től 1878 végéig 13,817 frt nem folyt be. A gyülésen b. *Liptay* Béla inditványára elhatározták, hogy évenkint *ezer* forintot fordítanak magyar festmények vételére, szakértők ajánlata szerint jelesebb müvet több évi számlára is vevén. A Széchenyi-lakomát, melyen gr. Péchy Manó fogja az áldomást mondani, február 16-dikára tüzték ki.

Mi ujság?

Izgatott napjai vannak most a képviselőháznak. A küszöbön álló budget-vitát, mely erős vihart igér, baljóslatu szélroham előzte meg a száz millió arany forintnyi kölcsön iránti törvényjavaslat beterjesztésével. E kölcsön egy része korábbi adósságnak, — mint Korizmics mondá: — „nyugalmasabb" adóssággá változtatására szolgál, — tetemes része azonban oly kiadások fedezésére, melyeket a törvényhozás még el nem fogadott, sőt nem is tárgyalt. Ebben van a boszniai hadjáratra megszavazott 60 millión felül elkölött összeg ránk eső része is s benne van a még ugyane czélra ujabban szükséges összeg is. A különböző árnyalatu ellenzékek és a pártnélküliek vezérférfiai mind sorompóba szálltak most a kormány ellen. A közbeeső szavazásoknál a kormánynak csak 10—12 szavazattöbbsége volt. Sőt abban a kérdésben, hogy mikor kezdődjék a költségvetés tárgyalása, az ellenzék leszavazta a kormányt tizenegy szavazattal, a mi már gonosz előjel. — A száz milliós arany forintnyi kölcsön fölött pénteken szavazott a képviselőház név szerint; a javaslat 14 szótöbbséggel fogadtatott el.

A pestis elleni intézkedések megtételére és szakértői tanácsadásokra a belügyminiszter megalakitotta a fővárosban az állandó bizottságot. A kormány intézkedései közé tartozik továbbá a ragály terjesztésére alkalmas tárgyak kitiltása, az Oroszországgal való forgalomból, és vigyázati rendszabályok életbeléptetése az erdélyi szorosoknál és Orsovánál. A vész szinhelyére kiküldött orvosok már elutaztak, s Varsóban fognak találkozni egymással. A magyar kormány részéről kiküldött dr. *Rózsahegyi* Aladár naponkint 30 frtot, s ezenkivül 3000 frank utiköltséget kap. Ha szerencsétlenség érné, anyja részére élethosszig tartó nyugdij biztositatott. Az orosz hivatalos jelentések szerint a pestis enyészik; de *egy* eset mégis csak jelentkezik, majd Csernojavban, majd pedig a Volga más innenső részén, Viszokvban meg hagymáz uralkodik. Az orosz őszinteséggel szemközt, a hirek épen nem alkalmasak a megnyugtatásra. Törökországból is aggodalmat keltő hirt tudat monarchiánk *szaloniki* főkonzula. Sanikova faluban, Xanthi mellett gyanus betegség ütött ki, melyet a megvizsgálásra kiküldött orvosok előbb mirigyes-hagymáznak mondtak, majd kijelenték, hogy a keleti pestissel azonos. Triesztben az negei tenger török kikötőiből febr. 4-ike után elindult hajókra nézve most már alkalmazzák a fennálló vesztegzári rendszabályokat. Az „Apollo" gőzös, mely Konstantinápolyból e hó 6-án érkezett Triesztbe, 14 órai megfigyelés alá vétetett utasaival együtt. A Szalonikit érintő hajók több napi vesztegzár alá helyeztetnek a kikötőben.

Jégrobbantási kisérletek. A nagy jégtorlódások következtében, melyek Kalocsa vidékén a Duna medrét elzárták, a közelebbi napokban robbantások történtek, a mire a többféle találmányáról ismeretes Hamar Leó tett ajánlatot a miniszteriumnak. Zubovics is kapott megbizatást, hogy Békésmegyében a Körös jégtorlaszainak megmozditására tegyen kisérletet dynamittal. De ez a dolog nem oly közönséges, mint a minőnek az első pillanatban tetszik. A jég roppant ruganyos és kemény, ugy hogy a lőpor csak is annyi rést pattant ki belőle, a hol kiszabadulhat, de a tömeg nem bomlik meg. Az angol kormány évek előtt hiába tétetett kisérleteket és hiába tüzött ki jutalmakat Kanadában, a jég ellenállt a legkomplikáltabb robbantásoknak is. Most Hamar Leo torpedókat készitett, és Zsák Hugó miniszteri folyamérnök kiséretében utazott le. A kisérlet neki sem sikerült. Gemenc alatt a legalsóbb jégtorlasznál, körülbelül 200 méternyi jégen 50 klg. robbantó anyaggal 10 méternyi kerületben megrepesztette a jeget, de meg nem mozditotta. A jég roppant tömegü, darabjai 3—4 méter vastagságuak s a viz alatt 6 méternyire még mindig jeget lehetett érezni. Nem sikerült Csanád mellett sem a robbantás.

Érdekes ereklye kerül legközelebb Párisból Magyarországra. Azt a rokkát, melyet Mária-Antonia királyné fogsága idejében használt, egy magyar hölgy kapja örökségbe. A királyné kivégeztetése után a rokka egyik társalkodójának adatott emlékbe s ettől a Brassey-Raincin család birtokába került, melynek utolsó képviselője Raincinné asszony legközelebb meghalt. A rokka ki volt téve az 1867. évi kiállitáson, a hol valódiságát kétségbe vonták, de később végleg elismerték; a rokka ébenfából van ezüsttel kiverve; orsója elefántcsont; még rajta van egy pamat abból a kenderből, melyet a királyné fel nem font. Az ereklye, Raincinné asszony végrendelete szerint egy magyar hölgy birtokába kerül.

Kossuth németül. Birkenheuer Béla tor.-szécsányi tanító a mult év végén üdvözlő költeményt küldött nehány német verssel Kossuthhoz, ki erre jan. 16-án szintén németül válaszolt. — Emliti, hogy e nyelvet harmincz év óta soha sem használta, sőt alig hallotta.

Emlékérmek. Selmeczbányán az uj „II. József-altárna" ünnepélyes megnyitásának emlékezetére a pénzügyminiszter arany-, ezüst- és bronzérmeket veretett. Az aranyérmek a napokban küldettek szét, egyet a nemzeti muzeum is kapott. Az érem hat és fél arany sulylyal bir; egyik lapján a király mellképe a szokásos körirattal látható, másik lapjára pedig ez van irva: „II. József nevü altárna Selmeczbányán 1872/1878." Az első szám a tárna megkezdésének, az utóbbi pedig a befejezés évét jelenti.

Magyar régész kitüntetése. Dr. *Czobor* Béla egyetemi magántanár, a nemzeti muzeum egyik őrsegéde a portugalli „Conceptiona-rend" lovagjává neveztetett ki.

Az északi sarkhoz uj expedicziót terveznek Bécsben. A multkori expedicző vezetője Weyprecht szervezné s vele menne Wilczek is. A jövő évben fognak indulni, ha valami közbe nem jön.

Az afrikai expediczióban való részvevésre dr. Berecz Antalnál eddig 200-an jelentkeztek. Berecz ezek közül 40-et ajánlott Haynald érseknek. E 40-ből kettőt fog az ez ügyben megtartandó gyülés kijelölni. E gyülés, mely február 10-ére tüzetett ki, minthogy Koburg herczeg akkorra még nem lesz itt, elhalasztatott.

Magyar bál Bécsben. A bécsi farsang egyik legfényesebb dáridója volt az ottani magyar egylet által rendezett estély, melyben magyar és osztrák előkelőségek nagy számmal vettek részt, s a hölgyvilágot is a legszebbek képviselték. Ott voltak: Albrecht, Vilmos és Lajos Viktor főherczegek, kik gróf Schönborn és b. Nopcsa, a királyné udvarmestere kiséretében jelentek meg; gr. Andrássy Gyula, hg. Auersperg osztrák miniszterelnök b. Wenckheim Béla miniszter, b. Hoffmann közös pénzügyminiszter, Koburg Ágost és Fülöp herczegek, Eszterházy és Schvarzenberg herczegek, a gr. Apponyi család több tagja, Rechbauer az osztrák képviselőház elnöke, stb. A hölgyek közt voltak: Koburg herczegné, az Andrássy, Apponyi Széchenyi, Zichy, Erdődy grófi családok, az osztrák arisztokrácziával vegyesen.

Halálozások.

Közelebbről hunyt el gróf Lichnovszky Károly-Mária olmüczi kanonok és prépost, ki lengyel főuri családból származva, Stájerországban született, de rokonsági kötelékeknél fogva hazánkban is itthonos volt s mint régiségbuvár és tudomány-kedvelő egyén, muzeumunk s átalában tudományos törekvéseink iránt is különösen érdeklődött. A történetiró Lichnovszky herczegnek volt kisebb fia; bátyja, Don Carlos mellett küzdött Spanyolországban; egyik nővére Győry grófné, a másik Viczay grófné, magyar hölgyekké váltak s nálok s velök a most elhunyt is sokszor s huzamosan időzött hazánkban. A bécsi Theresiánumban növekedve, később a szombathelyi, győri és sz.-fehérvári magyar papnöveldék tagja volt; de papi pályára készülése mellett is megtartotta szabadabb s inkább lovagias hajlamait és kedveleteit. Ritkaság- és régiséggyüjteményei nagybecsü mükincseket tartalmaztak, birtokában volt a többi sok közt egy régi becses arany-óra is, melynek közepén Gödöllő van kiábrázolva, körülvéve magyarországi képekből; ez a Grassalkovicsoké volt valaha; kézirati gyüjteményében egy magyar müvész által készült s ötszáz aranyra becsült kallografiai remek; képtárában József császár olajképe magyar ruhában stb. Gyüjteményeit szivesen mutatta bárkinek, legszivesebben a magyar régiségkedvelőknek s egy izben a nemzeti muzeummal is cseroviszonyba lépett. Rómában sokat tartózkodván, kedvencze volt IX. Pius pápának. Ott is halt meg hirtelen halállal.

Elhunytak a közelebbi napokban: Szathmáry Királyi Pál, Tornamegye volt főispánja, legutóbb pedig a borsodmegyei ellenzék egyik legelőkelőbb tagja, ki több izben országgyülési képviselő is volt, 70 éves korában Budapesten, honnan a bódvai családi sirboltba szállitották. — Darvay Darvay Gábor 1848/9-diki honvédtiszt s Mármarosmegyének sok éven keresztül volt főszolgabirája, hosszas szenvedés után 52 éves korában M.-Szigeten. — Vajda Simon, a marosvásárhelyi kir. tábla egyik legképzettebb birája. — Farnos Elek, központi katasteri felügyelő, Kolozsvárt köztiszteletben *élt férfiu*, ki mint küllőmegyei lakos több évig tevékeny részt vett a megyei közéletben, s a kolozsvári lapokba is gyakran irt közleményeket. — Pongrácz Lajos, kolozsvári hires népzenész, felszázadon át a legjelesebb muzsikusa egész Erdélynek, 72 éves korában. — Ifj. Riskó Ignácz, pénzügyminiszteri számtiszt, Riskó Ignácz pénzügyminiszteri osztálytanácsos fia, 24 éves korában. — Potoczky Gedeon, végzett jogász, 26 éves korában Szarvason. — Sachsl, a fővárosban ismert zongoramester, ki több mint fél század óta tanitott magán házaknál, 82 éves korában. — Gutman Frigyesné, szül. Kis Katalin, 38 éves korában Himódon.

SAKKJÁTÉK.

1001. sz. f. Fähndrich Hugótól (Budapesten).

Sötét.

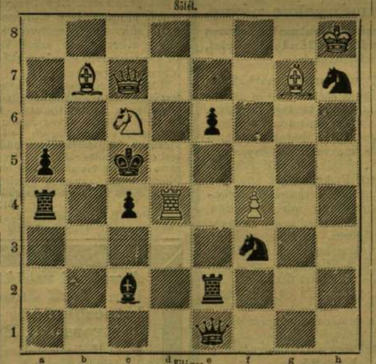

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 996. számu feladvány megfejtése.

Klett F.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Vh6—h3:	Bf3—f2 (a)
2. Vh3—d7	Bf2—f5
3. Vd7—h7	t. sz.
4. H—e5—f4 matt.	
a.	
1.	Bf3—g3:
2. Vh3—f1 +	Be4—e2
3. Vf5—f5 †.	Be2—e4
4. Vf5—b5 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben* Fülöp József. *Gelsén* Glesinger Zsigmond. *Sárospatakon* Gérecz Károly. *Kolozsvárt* Csipkés Árpád. *Budapesten* K. J. és F. H. Igali Sw. és Latzkó B. *A pesti sakk-kör.*

A pesti sakk-kör január 26-án tartotta rendes évi közgyülését. A szokásos évi jelentések felolvasása után a választások ejtettek meg. Megválasztattak: közfelkiáltással: *Elnökké:* Erkel Ferencz * *Alelnökké:* Dr. Spitzer Lipót. *Pénztárnokká:* Ginter Károly. *Titkárrá:* Erkel Lajos. *Választmányi tagokká:* Dr. Vekerle L., Dr. Jakobi Samu, Fähndrich Hugo, Beer Henrik, Ungar Ignácz, Tessedik Ferencz.

* Nem mint a lapokban hibásan közölve volt Erkel Sándor.

Szerkesztői mondanivaló.

B. B. Az elbeszélés, kivált kezdőtől, elég csinosan van elbeszélve. Mesője azonban gyönge lábon áll. Bizonytalan reményre senki sem hagyja el jó ügyvédi praxisát, hanem megvárja azt az egypár hetet, mig a remény bizonyossággá válik. A megoldás pedig homályban hagyja az olvasót, ki és mi segitett végre is a bajbajutott hősön. — Ajánlkozásait, olykori, *rövid* értesitésekre, elfogadjuk.

Naplómból. Nem egészen közönséges. Refrainje szép s itt-ott a rá, mint alaphangra, visszavezető akkordok is. De gondolatai még nem tisztázottak, képei össze nem illőkből összerakottak s a rhythmus iránt nincs érzéke. Szabaduljon tulzásaitól, a képhajhászattól, s szép, de üres szavaktól; higgadjon le salakja, s lesz belőle valami.

Liptó-Ujvár. K. Az, hogy valaki nem előfizető, nem zárja ki, hogy dolgozatait szivesen ne közöljük, ha jók. De ha rosszak; hiába előfizető, még se közöljük. Az önét nem használhatjuk.

A csavargó. Mint genre nem sokat ér. De a bele szött dal (a csavargó dala) elég sikerült arra, hogy itt helyet adjunk neki. (Irodalmi helyesirásra fordítva.)

Jaj istenem, hogy éljek meg,
Hogy a világ ne tudja meg?
Megélnék én a bú nélkül,
Icczu te! — de a bú nem nálam nélkül.
Megvert isten, ostorával,
Mindennapos bánatjával
Vajjon mit is akar a szél!
Icczu te! mindétig csak rólam beszél!..

Derzsi Eszter. Nem belső okból, hanem véletlen külső esetből támad a katasztrófa s megoldás; hogy az öreg pap megbetegszik s nem adhatja össze a mátkapárt; hát ha meg nem betegedett volna? Verselve nem rosszul van; de alakitva sehogy sincs.

Barna Bandi, meg Szőke Julis; persze összeillenek, nevöknél és hajok szinénél fogva. De még abban kevés a poézis, ha a recept meg is tartva.

W. A. Heine e költeménye nem rég megjelent csinos magyar forditásban. Ujra megjelenése tehát nem sürgös. De mivel a költemény nagyon szép s az ön forditása is csinos, alkalomszerüleg közölhetjük.

Gyöngék. Kores idők. — Bárcsak *dalos* madár volnék. — Rólad álmodtam. Akármit beszél az irigy világ.

Kritikán alul. A honszerelem Azt mondod hogy... — Eltünt fiu. — Csalfa leány. Hol van a sziv...

HETI-NAPTÁR. Febr. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög Orosz	Izraelita
9 V	E Apollonia sz.	E Hetvenedv.	28 6 I Hetven. 16 Jáfet
10 H	Skolasztika sz.	Skolasztika	29 Ipoly Ignácz 17 Jakab
11 K	Dezsér, Viktoria Árpád		30 Nagy Vazul 18
12 S	Eulália	Eulália szüz	31 Czirus János 19 Józon
13 C	R. Katalin	Barnika	1 február 20 Jerem.
14 P	Bálint	Bálint	2 Krisztelem. 21 Joákim
15 S	Fauszt., Jovit.	Fausztin	3 Sim. és Ann. 22 S. Jethro

Held változásai. ☾ Utolsó negyed 13-án 8 óra 10 perczk. este.

Tartalom.

Szöveg: A Kisfaludy-társaság uj választottjai. — Óman Viktor költeményeiből: Arató-dal. Az anya és leánya. A fa. A madár. Svédből: *György Vilmos.* — A ki örökké bujdosott. Igaz történet. (Folyt.) Közli *Eötvös Károly.* — A Nagyboldogasszonyról nevezett budavári főtemplom. — A Bégum ötszáz milliója. *Verne Gyula* regénye. (Folyt.) — Czivilizált szigetek a Csendes-oczeánon. — Egyveleg. — Karácsony, uj év és vizkereszt Bukarestben. (Bukaresti levél.) — A fekete halál a XIV. században. *Litrow után.* — Az országos régészeti és embertani társulat első ülése. — Irodalom és müvészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Butler D. Ede. — Óman Viktor Emanuel. — A budavári Mátyás-templom, *Schulek* Frigyes terve szerint. — A budavári Mátyás-templom főhomlokzata 1841—1873. — A budavári Mátyás-templom 1686-ban. (Fontana rajza után.) — A budavári Mátyás-templom 1725—1841. — A Tonga szigetekről Tubau György, tongai király. Wellington, Uga Dávid fia, Vavao kormányzója. Uga Dávid, Tubau fia és örököse. Tongai asszony. Fazita, Uga neje. Tongai leány. O-kori köemlék Tonga szigetén. Tongai iskola.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. sz.)

Kvizda üditő nedve. Ezen, a maga nemében felülmulhatatlan készitményt nem részesithetnők melegebb ajánlásban, mint az alábbi elismerő iratnak nyilvánosságra hozatala által. Ez irat igy hangzik: Kvizda Ferencz János, cs. k. udv. szállitónak, Korneuburgban. Szerajevo, 1878. nov. 18. Az uraságod által a megszálló hadsereg részére dijmentesen átengedett üditő nedv a megszállás keresztülvitele alatt a hámos lovaknál szintugy, mint a hátas paripáknál, sokoldalu alkalmazásra talált. A midőn e hazafias adományáért köszönetet mondanak, szivesen használom fől ez alkalmat, tudomására kozni, miszerint az emlitett üditő nedv, mint gyógyitó és óvószer mind azon bajok ellen, melyek tul-erőltetés és a tábori élet és kedvezőtlen időjárás ártalmas behatásai vonnak magok után, a legjobb eredménynyel lett alkalmazva. A hadseregparancsnok ő nagyméltósága parancsából.

Sizzó gróf,
kamarás és ordonáncztiszt.

A beszerzési forrásokra nézve utalunk a mai számunkban foglalt hirdetésre.

Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad *Bécsben:* Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

Legutolsó nyereményhuzása

a sorozatban kihuzott **1839-ki államsorsjegyeknek** ez évben márcz. 1-én.

Összsnyeremény kilencz millió frton felül. Főnyeremények 315,000 frttal, 75,000 frttal, stb. stb.

Cs.		K. a legkisebb nyeremények nélkül
$^1/_2$ ötöd, forint 85	**1839-diki** állam-Rothschild-sorsjegyek.	$^1/_2$ ötöd, forint 45
$^1/_4$ „ „ 45	Legutolsó nyeremény-huzás	$^1/_4$ „ „ 25
$^1/_{10}$ „ „ 20	ez évben márczius 1-én.	$^1/_{10}$ „ „ 12
$^1/_{20}$ „ „ 12		$^1/_{20}$ „ frt 7.50

5107

Kihuzott 1839-ki sorozat-sorsjegyeket, egész és ötödöket vesz és elad legjobban az aluljegyzett czég.

Nyitrai és Társa

Budapest, váczi utcza 27-ik sz.

Állat-gyógyszerek

Kwizda Ferencz Jánostól Korneuburgban

cs. k. udvari szállitó állat-gyógykészitményekre nézve,

ő felségeik az angol királynő, porosz király és német császár, valamint számos magas egyéniség istállóiban rendkivüli sikerrel használva; a londoni, párisi, bécsi, hamburgi és müncheni érmekkel kitüntetve.

Cs. kir. szabad. korneuburgi marhapor lovak, szarvasmarhák és juhok számára; sok évi tapasztalat szerint hatásos mirigyek, bélgörcs, étvágytalanság, vértejelés ellen, javitja a tejet, és egyáltalán sikeres a légző és emésztő szervek minden bajaiban.

Cs. k. szabad. üditő nedv lovak számára. Külső bajoknál alkalmazva, köszvény, csúz, ficzamodások, megrándulások, ínbajoknál, szügy-, vékony-, derék- és váll-gyöngeségnél, az izmok és inak feszességénél, stb. 1 üveggel 1 frt 40 kr.

Blister, (erős bedörzsölő) ínpók, holttetem, körcsont, pókosodás, ínrángás, könyöktapló, iztapló, könyökgumó, sarkbénulás, s keményedett mirigyek ellen. Egy köcsög ára 3 frt o. é.

Görcs-pilulák lovak és szarvasmarhák számára, bélgörcs, szélhas, dobkór, makacs dugulás és puffadtság ellen. 1 pléh szelencze 1 frt 60 kr.

Giliszta-pilulák lovaknak orsonya, czövek-giliszta, bél-giliszta, s egyátalán a bögöly-álczák ellen. Egy pléh szelencze 1 frt 60 kr.

Phisic, hashajtó pilulák, lovak számára, dugulás ellen, vértisztitó és külön-szer a bélgörcs ellen, 1 pléh szelencze frt 2.

Pók-tinktura lovak számára, izpókosodás, valamintaz inpók és csúzpók ellen. Egy üveggel 1 frt 50 kr.

Seb-balzsam, lovak és szarvasmarhák számára, mindennemű friss, valamint régi sebek gyógyitására. Egy üveggel 1 frt 25 kr.

Pata-kenőcs, érdes, repedezett, törékeny paták, kicsiny és odvas oldalok ellen, valamint utánnövések elősegitésére. Egy szelencze 1 frt 25 kr.

Pata-por, nyirrothadás ellen. Egy üveggel 70 krajczár.

Erő-táplálék lovak és szarvasmarhák számára, lefogyott barmok gyors fölsegitésére, s a hizás elősegitésére. 6 és 3 frtos ládácskákban. és 30 kros csomagokban.

Kutya-pilulák a kutyabetegség ellen. Egy doboz 1 forint.

Sömör- és rüh-olaj, kutyáknak. Egy üveggel 1 frt 50 kr.

Sertés-por, futó lob és elvesztett étvágynál, 1 nagy csomag 1 frt 26 kr. — Kicsiny 63 kr.

Gyógy-por baromfi számára, libák, kacsák, tyúkok, gyöngytyúkok, stb. járványa és közönséges betegségeinél. Egy csomag 50 kr.

Kwizda gyógykészitményei valódi minőségben kaphatók:

PESTEN: Bayer A. gyógysz.; Frommer A. Hermann, Glasz J., szijgyártó; Halbauer testv.; Hoffmann József; Kreische Antal; Kochmeister Frigyes utódai; Koracs J. I.; Kertész és Eizert; Makláry és Kania; Neruda Ferd.; Strobentz testv.; Stern és Schmidt: Steden József gyógysz.; Szilber Antal; Topits K. özv.; Thallmayer és Seitz; Török József gyógysz.

☛ Ezeken kivül a koronaországok majd minden városa és mezővárosában léteznek raktárak, melyek időnkint a vidéki lapok utján köztudomásra hozatnak

☛ **Ki védjegyem meghamisitóját olykép juttatja tudomásomra, hogy azt törvényes büntetés alá vonhatom, 500 frtig terjedő jutalmat nyer tőlem.**

J. Kwizda k. k. Hoflieferant

Csak 5 frt o. é.

mind összesen:
14 berlini röf sötét ruhakelme,
1 nöi nagykendő szilárd gyapjuból,
1 elegans nagy fejkendő, gyapjuból,
3 fehér nöi kendő, tiszta vászon,
1 pár finom téli keztyü, béllelve,
1 fehér selyem nöi nyakkendő.
Mindezt együttvéve **postai utánvét** mellett 5 o. é. frtért szállitja a

szövött áruk raktára,
Bécsben, 5114
Praterstrasse 16.

Kilián Frigyes

m. k. egyet. könyvárusnál megjelent:

Az európai fontosabb helyi érdekü rendes és keskenynyomu vasutak leirása

egy javaslattal a magyarországi helyi érdekü vasutak épitésénél és üzleténél követendő elvekre nézve. 5133

Szerkesztették:
Landau G. és Walther Ág.
Ára 1 frt 70 kr.

Arcz-kiütések

pörsenések, pattanások, szétszórtan álló vörös kemény, vagy genyedésbe ment csomócskák, fakadékok; fekete pontok zsiros bőrrel; vörös orr; rezes kiütések csalhatatlan gyógyulásra találnak Rottmanner J. gyógyszerész szépitő vize által. Használati utasitással, mihez tartási rendszabályokkal és tudományos kezeléssel. Egy üvegcse 3 frt. Magam is e kiütésekben sok évig szenvedvén, végre sikerült oly szert feltalálnom, mely e bajtól tökéletesen megszabaditott.

M-grendeléseknél: a kiütés megjelölése, továbbá a kor, foglalkozásnem és táplálkozás, ha az illető eröteljes-e vagy gyönge szervezetü, s nincs-e egyéb betegsége? Három papirforint beküldése mellett bérmentes szállitás. Kivánatra e szépitő-viz alkatrészei, valamint annak egyszerü készitési módja is kettős levélben megküldetnek. 5139

Römhild Thüringiában.
Rottmanner J. gyógyszerész.

Dr. Morison pilulái

a legjobb gyógyszert képezik, s milliókra menő, csodával határos gyógyitásokat eredményeztek.

Jó hatással vannak minden **emésztési zavarok, étel iránti undor, köszvény és csúz, sárgaság, májbaj, vesefájás, aranyér, aranyér-sipoly, hátfájás és rendkivüli ugulások ellen, továbbá daganatok, vizibetegés stb. ellen.**

Morison pilulái csupán növényi anyagokból vannak összeállitva, és hatással birnak a vérre, midőn azt tisztitják s a romlott nedveket ujakkal és egészségesekkel pótolják.

Az Angliában halhatatlanná lett Morisonnak 4 krajczáros aláirások utján hálából emlékszobrot emeltek, a mely a britt kollegium előtt áll, s London városának egyik diszét képezi.

Fő-ügynökünk Ausztria-Magyarország számára **Grosse Gyula** ur, **Krakkóban,** kihez a kereskedők s minden ismét-eladók nagyobb megrendelések tétele végett utasittatnak.

1 pár kis doboz 1 frt 60, 1 pár nagy 3 frt 60, 1 doboz por 80 kr.

5097 **Az angol egészségi kollegium.**

Levelezési lap.

tahl Xav. gyógyszerész urnak, Gmündben.

Küldjön ön nekem pósta fordultával az összeg utánvétele mellett az **annyira hatásos***) **köszvényvászonból,** mely nekem egy barátomtól, ki sok évi köszvénycsuzos szenvedésétől ezen szer által szabadult meg, oly melegen ajánltatott.

Tisztelettel

Schmied Albert.

4950 tiszti épitész Schomdorfban:

* Ezen köszvényvászon valódi minőségben kapható Budapesten, **Török József** gyógyszertárában.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4) megjelent és kapható:

PETŐFI RELIQUIÁK

1841—1849.

Gyüjtötte

HALASI ALADÁR.

TARTALOM. Előszó. Gyulai Páltól. — Vegyes dolgozatok. — Apróságok. — Levelek 1840—1849. — Toldalék: A Petőfi-irodalom. 1843—1878. — Pótlék a levelekhez.

Ára füzve 80 kr.

A valódi malátacsokoládé jelentősége a gyógyászatban; Hoff János cs. és kir. udvari szállitó gőzmalátacsokoládé-gyárából, Berlin, Neue Wilhelmstrasse 1. Bécsben, Graben, Bräunerstrasse 8.

Swieten, császári udv. orvos már ezelőtt 100 évvel fejtegette Mária Terézia császárné előtt a valódi maláta-csokoládé értékét az egészségre nézve, mely csak most lett a Hoff János-féle maláta-csokoládéban tökéletességre hozva. Dr. Lesimple által Kölnben hivatalosan megvizsgálva, a jelentés erről igy szól: Ezen Hoff János-féle maláta-csokoládé átalán véve szabad minden ásványi alkatrésztől, hamisitatlan, tápláló és kellemes izü — Dr. Nicolai ur Triebelben jelenti: Malála-csokoládéja a legjelesebb, melyet csak ismerek; megérdemli teljes elismerésemet.

E kellemes italt idült gyomor-, illetöleg emésztési gyöngeségnél, s általános elgyöngülésnél mindig a legjobb gyógyeredménynyel alkalmaztam. Nyilatkozatok: Potsdam, 1878. Testerősitő maláta-csokoládéjából kérek a leggyorsabban küldeni. **Alten grófné,** a remetéhez czimzett házban. A Hoff János-féle maláta-csokoládét erősen iszszák az udvarnál. A ki egyszer a kávé helyett behozza, hü marad hozzá, mert üdit, erősit és táplál, s számos orvos nyilatkozata szerint utolérhetetlen!

Hoff-féle malátakivonat-

Az első, valódi, nyál-oldó, gyógyhatású, Hoff János-féle malátakivonat-csokoládé 30 évi üzlet-fenállás óta 44-szer lett kitüntetve.

egészségi csokoládé.

Terenne, april 16. 1878.

A vett malátakivonat-egészségsör ugy veszem észre jót tesz, betegem szivesen issza és nyugtató hatást érez s ennélfogva kérek 28 palaczkkal és 1 font Hoff-féle chocoládét póstai utánvéttel küldeni. (Következik a czim.)

Stoll Károly, országgyülési képviselő.

Hoff János fiókja: Budapest kalap-utcza 10. szám.
Raktár: Török József gyógysz. urnál király-utcza 7.

GARRETT R. és FIAI

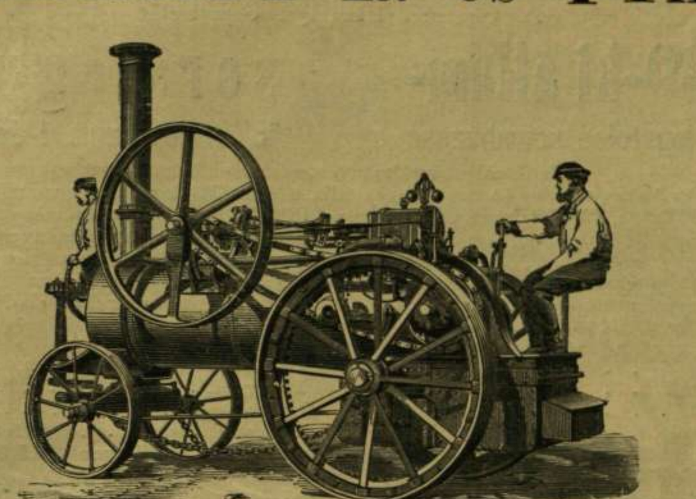

☛ **két arany éremmel** ☚

és más dijakkal lettek kitüntetve.

Főügynök **KOTZÓ PÁL** gépész mérnök

Budapest, üllői ut 18. szám alatt,

ajánlja

legjelesebb angol franczia, német, amerikai és külföldi gyárakból. Garrett R. és fiaitól és az 1878-ki párisi közkiállitáson gazdasági gépgyár Angliában, alapittatott 1878.

Sorvetőgépeit, melyek világhírüek, Magyarország viszonyainak megfelelően átalakitva, leszállitott árakon;

Gőzmozgonyait, fa és szén, valamint szalmafütéshez, kétszer oly nagy munkaképességgel, mint a névleges lóerőszám, kevés tüzelő-anyagfogyasztásuk által tünnek ki;

Cséplőgépeit, ujonnan átalakitva, nagyobbitott rosta-felülettel, nagy munkaképességgel, tiszta cséplésre;

Rostáit, minden gabonanemü-tisztitásához, valamint **Üszögrostákat;**

továbbá:

Arató és kaszáló gépeit,

Járgányait és járgánycséplőit. angol vagy amerikai rendszerben, tisztitó készülékkel vagy a nélkül, állók vagy szállithatók;

Szénagyüjtőit, angol és amerikai rendszerben;

Különféle rostáit;

Takarmány-készitő gépeit.

Malmait stb.

☛ **Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.** ☚

1878-ban száz éves fennállása ünnepélyét ülte,

5134

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

KÖZLEMÉNYEK

a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszt. köréből.

Katalogus azon találmányokról

melyek

a magyar korona országainak területén

az 1877 ik évi deczemb. 31-ki ügyállás szerint

szabadalmi ótalom alatt állanak.

Közli

a miniszterium ipar- és szabadalmi osztálya.

Ára füzve 1 frt.

Az eszmény a művészetben.

Irta **TAINE H.**

(Az „Ecole des beaux-arts"-ban tartott előadások.)

Franczíából forditotta

HARRACH JÓZSEF.

Ára füzve 80 kr.

Heinemann F. C., Erfurtban.

Virágkedvelők, kerttulajdonosok, mezei és erdő-gazdáknak

Fő tárgy-jegyzékem a legujabbat s a régibb közül a legjobbat tartalmazza, a mit kereskedés nyujthat, a többi között: naptárt főzeléknemüek és virágok tenyésztésére, hónapok szerint rendezve; továbbá

tökéletes tenyésztési utasitást minden abban ajánlott magvaknak és növényeknek művelésére s több száz természethü ábrát; miáltal az nélkülözhetetlen, a maga neméhen felülmulhatatlan tanácsadóját képezi minden virágkedvelőnek. 5099

Egyetlen és legnagyobb, Németországban megjelenő tárgyjegyzék, a mely ily módon kiállitva ingyen és bérmentve megküldetik.

Heinemann F. C. udv. szállitó Erfurtban.

Pserhofer J.

gyógyszerész Bécsben,

Singerstrasse 15. „zum goldenen Reichsapfel",

ajánlja a t. olvasóknak az alant jegyzett és sok évi tapasztalat utján jeleseknek bizonyult gyógyszerészeti különlegességeket és hatásos házi szereket.

NB. Megrendeléseknél kérem a czim és postaállomás pontos megjelölését. — Az alan felsoroltakon kivül még sok egyéb különlegességek vannak készletemben és netalán készletemben nem levő szerek iránti megrendelések legrövidebb idő alatt és legjutányosabban eszközöltetnek, és felvilágositások legnagyobb készséggel dij nélkül adatnak. — Küldemények a vidékre, bérmentesitett pénzküldés vagy utánvét mellett. — Vidéki megrendeléseknél csomagolásért darabonkint 10 kr. számittatik nagyobb küldeményeknél csomagolás saját költségre. Ismételárusitók jutalékban részesülnek.

Akustikon (fülszesz) 1 üvegcse 1 frt o. é. A fület mindig melegen es nedvesen tartja, oltalmazza meghülés s ennek következményei ellen; közvetiti szabályos képződését a fülzsirnak, melynek hiánya főoka oly sok fülbajnak.

Havasi fű-szesz W. Ottm. Bernhardtól, Münchenben, a müncheni első orvosi tekintélyek által legkitünőbb háziszernek ajánltatott mindennemü gyomorbajok, különösen emésztési gyöngeség, étvágyhiány, gyomorhurut stb. ellen s ezerszeresen bevált. Üvegcséje 70 kr.

Amerikai köszvény-kenőcs, gyorsan és biztosan ható, kétségtelenül legjobb szer minden köszvényes és csúzos baj, nevezetesen hátgerinczbaj, tagszakgatás, görcs, ideges fogfájás, fejfájás, fülszakgatás, stb. stb. ellen. 1 frt 20 kr.

Anatherin száj-viz, cs. kir. szab. valódi Popp J. G.-tól, általánosan elismert legjobb fogfentartó szer, 1 üvegcse 1 frt 40 krajczár.

Szem-essentia dr. Romershausentól, a látерő erősitésére és fentartására; eredeti üvegcsékben à 2 frt 50 kr. és 1 frt 50 kr.

Benczés tapasz Haubertol, kitünő szesz nyilt sebek ellen. Egy tégely ára 50 kr.

Vértisztitó labdacsok Pserhofer J.-tól ezelőtt egyetemes labdacsok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben e labdacsok csodás hatásuka ezerszeresen be nem bizonyitották volna. A legmakacsabb esetekben, melyekben minden egyéb szer sikertelenül alkalmaztatott, ezen labdacsok számtalanszor és a legrövidebb idő alatt teljes gyógyulást eredményeztek. 1 doboz 15 labdacscsal 21 kr, 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr, postán küldve 1 frt 10 kr. (1 tekercsnél kevesebb nem küldetik szét.) Számtalan levél érkezett, melyek irói hálát mondanak e pilulákért, melyeknek a legkülönfélébb és legsulyosabb betegségekben egészségük helyreállitását köszönik. A ki csak egyszer megkisérlette, tovább ajánlja.

Chachou aromatisée, megszünteti a száj kellemetlen leheletét, mely dohányzás stb. következménye, 1 szelencze 50 krajczár.

Chinai toilette-szappan, a legtökéletesebb a szappangyártás terén. Használata után a bőr bársony sima lesz és igen kellemes szagot tart meg. Igen sokáig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 kr.

Fiaker-por, általánosan ismert jeles háziszer hurut, rekedtség, fojtóköh, stb. ellen. 1 doboz 35 kr.

Fagy-balzsam Pserhofer J.-tól évek óta legbiztosb szernek van elismerve mindennemü fagybajok és idült sebek s b. ellen 1 tégely 40 kr.

Hus-kivonat dr. Liebig utasitása szerint készitve a Liebig-társaságtól Fray-Bentosban, eredeti szelenczékben 1 font frt 5.30 $^1/_2$ font frt 2.75, $^1/_4$ font frt 1.55, $^1/_8$ font 85 kr.

Golyva-balzsam, megbizható szer szélkóros nyak ellen 1 üvegcse 40 kr.

Kali-crème, Pirker-től, kitünő szer a bör tisztátalanságai ellen. 1., 2., 3., 4. számu, 1 üvegcse 1 frt.

Lendtner testvérek hires tyukszem-tapasza, dobozokban 12 darab 60 kr, 3 darab 18 krajczár.

Élet-essenczia (prágai cseppek, svéd cseppek), megromlott gyomor, rosz emésztés, mindennemü altesti bajok ellen, kitünő háziszer. Egy üvegcse 20 kr.

Csukamáj-olaj, valódi eredeti, igen megtisztitva, a legkitünőbb minőség. Egy üveg 1 frt.

Mohanövény-szeletkék, (Moospflanzen-Zelteln) dr. Schneeberger-től Pozsonyban, kitünő gyógyszer köhögés, rekedtség, hurut, stb. ellen. Egy doboz 38 krajczár.

Neuroxylin, Herbabny gyógyszerésztől, alpesi füvekből készitett növénykivonat köszvényes, csúzos, különösen pedig minden gyengeségi bajok ellen. Egy üvegcse 1 forint, erősebb hatályu 1 frt 20 kr.

Por lábizzadás ellen. Ezen szer eltávolitja a lábizzadást s az ezáltal keletkező kellemetlen szagot, épen tartja a lábbelit, és ártalmatlan szerne: van bebizonyulva. Egy doboz ára 50 krajczár.

Emésztőpor dr. Gölis-től, általánosan jelesnek ismert háziszer aranyeres bajok, gyomorsavany, gyomorhév, étvágyhiány, dugulás stb. ellen. Egy doboz 1 frt 20 kr. fél doboz 84 kr.

Tannochinin-hajkenőcs Pserhofer J.tól évek óta orvosok és laikusok által valamennyi hajnövesztő szer között a legjobbnak el smerve, 1 csinosan kiállitott nagy szelencze 2 frt.

Egyetemes tapasz, Steudel tanártol vágott és szúrt sebek, mérges kelevények, a lábak régi, időszakonkint felnyiló kelései, makacs mirigykelések, fájó pokolvar, sebes és gyulladásos mell, megfagyott tagok köszvény és hasonló bajok ellen jónak bizonyult. Egy tégely 50 krajczár.

Egyetemes tisztitó-só Bullrich A. W.-tól. Kitünő háziszer megzavart emésztés minden következményei, u. m. fejfájás, szédülés, gyomorgörcs, gyomorhév, aranyér, dugulás, stb. ellen. Egy csomag ára 1 frt.

Fogtapasz, cs. kir. ált. szab. Würth W.-től, évek óta lyukas fogak önplombirozására legjobb szerül ismerve, 1 etui 1 frt 20 kr.

Fogpor Heider tanár utasitása szerint, egy doboz 40 krajczár.

Mindennemü fogporok, paszták es tinkturák.

Foggyöngyök, valódi angol a gyermekek fogzásának legkönnyitésére. Egy csomag 2 forint.

Georgé Pate pektorale-ja, sok év óta elnyálkásodás, köhögés, rekedtség, hurut, mell- és tüdőbajok, gégebántalmak ellen legjobb és legkellemesebb segéd-szernek általánosan elismerve. 1 doboz ára 50 krajczár.

A legtöbb elősorolt specialitás kapható Budapesten TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utcza 7. sz.

5024

A bécsi és párisi elegáns hölgyvilág által évek hosszu sora óta használt jeles *Euchromin*

hölgy-por

az arczbör finomitására, s természetes gyönge pir előidézésére, különböző árnyalatokban kapható, dobozonkint 1 frtért:

BÉCSBEN Heiligen Geist Apotheke, I., Opern-gasse Nr. 16. (előbb Bürgerspital, Kärntner-strasse)
BUDAPESTEN: Török József gyógyszertárában.
PÁRISBAN: Brunhes et Hunt, 4 rue Auber. Parfumerie Pillas, 19 rue Radziwill. Société commerciale, 39 et 41 Boulevard Hausmann. 5076

Minden hasszoru'ásban, benyálkásodásban, étvágytalans'gban, gyomorhurutban, telfuvalkodásban, szédelgésben, váltólázban, aranyérben, börkiütésekben, sárgaságban, sápadtságban, köszvényben, vizkórságban és vesebajban szenvedőknek a mar 90 éven át jónak tapasztalt

FRIEDRICH JÁNOS

gyógyszerésztől Malaczkán

(Pozsonymegye) való, a leghathatósabb kárpáti gyógyfüvekből készitett

általános egészségi labdacsok

ajánltatnak. – Egy doboz 15 labdacs-sal 21 krba jö; egy tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr., postán 1 frt 10 krba jö. — Kevesebb mint egy tekercs nem küldetik szét.

Raktárak kizárólag csak

Budapesten. Formágyi J. gyógyszerész urnál, Széchényi fürdő tér az uj épülettel szemben. **Pozsonyban** Pisztóry Bodog gyógyszerész urnál; **Szegeden** Kovács Albert gyógyszerész urnál, **Temesvárott** Tarczay István gyógyszerész urnál; **Szabadkán** Gálfi György gyógyszerész urnál **B**csaba Badics Elek gyógyszerész urnál. **Debreczen** Michálovits István gyógysz. urnál.

A szenvedő emberiség érdekében tudatom tisztelt uraságoddal, hogy uraságodtól meghozatot labdacsok, nálam, egy 75 éves embernél, ki már 30 évek lefolyta alatt az aranyér miatt felette sokat szenvedett, igen jó hatású eredményezte.
Balassa-Gyarmat nov. 22 én 1878. **Pongracz Károly**, kir. tanácsos.

Én a szememről a hályogot az ön labdacsai által tisztára lehajtottam Esztergom, 1877 okt 25. **Németh József**, molnármester.

Az ön labdacsai hatása kimondhatlan jó hatásu, nagy köszönettel és mély hálával vagyok ezért irányában. Patrohán, 1877. jul. 30. **Szoboszlay Pal.**

Kitapasztaltam az ön labdacsai kitűnő hatását melyért nem vagyok mással, mint mély tisztelettel ön iránt. B.-Csaba, 1877. nov. 14. **Bohus N. Máthe.**

Gyomorbántalmaimból kibon'akozva, meg nem hálálható köszönetet nyilvánitok tettes urnak. N.-Zombor, 1877, nov. 12. **Matyás József.**

Örömmel van szerencsém tudósitani uraságoddal miszerint labdacsai nálam kitünöknek bizonyultak. Kecskemét, 1877 decz. 13-ikán. **Zsigmond József**, tanár.

Mivel az ön egészégi labdacsai kitünő hatással birnak, ennélfogva sokan arra kérnek, hogy nekik azokat hozassam. Ipoly-Ság, 1877 decz. 25. **Semian Mihály**, ág. h. lelkész.

Az ön labdacsai kitünőségét és jóságát elismervén, azokat minden gyomorszenvedőknek teljes bizalommal ajánlhatom. Kékkő, 1877 decz. 16 **Bodiczky András**, h. h. lelkész.

Örömmel tudatom, miszerint egy tekercs az ön labdacsaiból sok évi aranyeres bajomtól megszabaditott. Ujpest, 1878. május 17-ikén. **Szathmáry Dániel**, asztalos.

Tizdnhat évig szenvedtem borzasztó fej- és gyomorbántalomban. Egy tekercs az ön labdacsaiból tökéletesen kigyógyitott; az egész gyógyitás 2 frt 10 krba került. Puszta-Födémes, 1878. márczius 18. **Dobsay István**, tanitó.

Sok évig szenvedtem roppant fájdalmas szurás miatt l baimban; mióta labdacsait használom, teljesen jól érzem magam. Vihnye, 1878. márcz. 18. **Grausz Ferencz**, ács. 5361

Labdacsai, miket gyomorhurutban szenvedő sógorom számára hozaték, kitünőeknek bizonyultak. Szepes-Ófalu, 1878. május 12-én. **Ruszlak József**, plébános.

Labdacsai az én és családom bajait, főfájást gyomorfájást és hideglelést, teljesen megszüntették. Ruma, 1878. junius 20.
5077—81 **Giuring János**, kőmüvesmester.

Hölgyeknek

legjobban ajánlható az egyedüli ártalmatlan, kitünő szépségfentartó szer:

RAVISSANTE

dr. Lejosse-tól Parisban.

A legjelesb- s legmegbizhatóbb szépitőszer pörsenések, pattanások, bör-atkák, nap-égés, szeplő, rezesség és mind-nemü bör-kiütések ellen 5011

Egy nagy eredeti üveg 2 frt 50 kr.
Egy kis eredeti üveg 1 frt 50 kr.

SAVON RAVISSANTE

A legkedveltebb pipere-szappa a bör szépitése s javitására, éltető és fenntartó hatása által a bör hajlékonysága és puhaságára különösen kitünik.

Egy dobozzal (3 drb.) 1 frt 50 kr.

minőségben kapható Budapesten: **Valódi** TÖRÖK JÓZSEF gyógysz. király-utcza 7.

Temesváry Mór cipőgyára

Budapesten, király-utcza 2. sz. *báró Orczy-féle ház.*

A téli szükségletre ajánl nagyban és kicsinyben:

Hölgyeknek:

Nemez pongyola czipőket minden szinben, sarokkal és csokorral 1 frt 80 kr.
Eberlasztíng vagy bör-czugos topánokat magas vágással, a legfinomabban kiállitva 3 frt
Czugos börtopánokat, erős chagrin vagy bornyubörből veres nemez béléssel, szögelve. Dupla talp., esős időben tartós 3 frt 40.

Uraknak:

Topánokat, bornyu vagy bagaria börből, szegezett és srófolt duplatalppal, igen erősek 4 frt.
Topánokat orosz lakkbörből, szegezett dupla talppal és sróf-munkával, munkába és esős időben való 4 frt 80 kr.
Térdcsizmákat, dupla bagaria-bör öl háromszoros csavarral ellátott dupla talppal, vizmentesek 8 frt 80 kr.
Ugyanaz orosz lakk bagaria börből 4978—82 12 frt

Megrendelések póstai utánvét vagy az összeg beküldése mellett a legpontosabban teljesittetnek.
Kimeritő árjegyzékek ingyen

Gyors és biztos segély gyomorbajban szenvedőknek.

Dr. Rosa

életbalzsama,

a legjobb és leghatékonyabb szer az

egészség fentartására,

a vér és nedvek tisztitása és tisztántartására s a jó emésztés előidézésére, valódi minőségben *à 50 kr. és 1 frtért* is folyton készletben van a követk. gyógytárakban:

Budapesten: Török József.
Hód-Mezővásárhely: Mike F
Karánsebes: Müller Fülöp.
Makó: Nagy Adolf.
Malaczka: Friedrich János
Miskolcz: dr. Csáthi Szabó Ist.
Nagyszombat: Bogner Lajos
Pozsony: Heinrici Frigyes é Menczer Lipót.
Szeged: Barczay Károly.
Sz.-Fehérvár: Dieballá Gy.
Temesvár: Tarczay István.

Ausztria-Magyarország valamennyi gyógyszertárában és nagyobb füszerkereskedésében létezik raktár ezen életbalzsamból.

Fő-raktár:

FRAGNER B.

gyógyszertár «a fekete sashoz», Eck der Spornergasse Nr. 205—III.

Tisztelt uram! Az ön becses készitménye, a dr. Rosa-féle életbalzsam gyomor-nehézség és gyomorgörcs ellen, rám nézve oly jó hatásu volt, miszerint nem mulaszthatom el, Önnek ezennel legmélyebb köszönetemet kifejezni; egyuttal kérvén, mihelyt lehetséges, nékem ismét 2 üveggel, à 1 frtért küldeni, mely árt a dij mellékelve van. Fohnsdorf, Judenburg mellett, 1873. febr. 8 Tisztelettel
4394 **Wieser Ágoston**, bányamunkás az Antalaknában.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám megjelent és minden könyvárusnál kapható:

VIRÁGREGÉK.

Irta

TOMPA MIHÁLY.

Egy szinnyomatu czímképpel.

Ára füzve igen diszesen kiállitva	2 ft 50.
„ vászonba kötve, diszkötésben	4 ft.
„ franczia börbe kötve, diszkötésben	5 ft.

Minden sorsjegy biztosan huzatik!

A csász. királyi osztrák

1839-ki állam- sorsjegyek

legutolsó számhuzása 1879. márczius 1-én,

melyek **mindegyike** nyereménynyel huzatik ki.

Az össznyeremény összege meghaladja a **9 millió forintot**, s vannak köztük **300,000 frtos, 75,000 frtos, 30,000 frtos, 20,000 frtos** stb. nyeremények.

Egy ily huzás, melyen **mindegyik sorsjegy okvetlen** nyereménynyel huzatik ki, egy oly unicum, melyben résztvenni senki el ne mulaszsza. Hogy ennélfogva bárkinek is lehetővé tegyük egy ily sorsjegy a lehető legkönnyebb uton való megszerezhetését, mi azokat az alább jegyzett jutányos árakon eladjuk.

Ötöd 1839-iki államsorsjegyek.

1 fél ötöd	85 frt	1 fél ötöd kül. kis nyerem.	45 frt
1 negyed	45 »	1 negyed	25 »
1 tized	20 »	1 tized	12 »
1 huszad	12 »	1 huszad	7 frt 50 kr.

Több mint **9 milliónyi** összes nyereménynyel. **Főnyerő 315,000 frt!**

A MERCUR kiadóhivatalának bank- és váltóüzlete **Budapest,**
Politzer S. **Dorottya-utcza 12. szám.**

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME.

Irta

HORVÁTH MIHÁLY.

Az uj dolgozat második, bővitett kiadása.

1—22. füzet. — Ára egy-egy füzetnek füzve 1 frt.

Horváth Mihály **„Magyarország történelme"** czimü nagy munkája — melynek második bővitett kiadása 1871-től 1874-ig nyolcz nagy kötetben megjelent — nem szorul ajánlgatásokra vagy dicséretre. Altalánosan el van ismerve, hogy a magyar nemzet szép történetét senki sem ecsetelte még oly hiven, tárgyilagosan, oly széleskörü szakjártassággal és oly művészien szép előadással, mint veterán tudósunk. Epen ezért, hazánk ezen legterjedelmesebb történetiratának, egy mivelt magyar ember házából sem szabadna hiányzani. Azonban a nyolcz kötetes nagy műnek az ára 30 forint, s eddigelé a munka csak együttesen, egészében volt megszerezhető. Sok mívelt magyar embernek kellett emiatt nélkülözni könyvtárából irodalmunk e drága gyöngyét, mert tudvalevő tény, hogy számos képzett egyén van, a ki bármily irodalmi műért sem képes egyszerre 30 forintot kiadni. E körülményt tekintetbe véve, határoztuk el, hogy minél több történetkedvelő számára megszerezhetővé tegyük nagy történet-irónk e legnagyobb alkotását. A fentemlitett kiadás nyolcz kötetét ennélfogva felosztottuk 30 füzetre, melyekből havonként két két füzet fog kiadatni. E füzetek egyenként megszerezhetők. Egy-egy 10 ívre terjedő füzet ára 1 frt. A részletenként való beszerzésnek ezzel tág tere nyilik, s ezentúl csekélyebb megerőtetéssel juthat bárki is a becses mű birtokába.

RUSSIA

AZ OROSZ BIRODALOM ISMERTETÉSE.

Irta

D. MACKENZIE WALLACE.

Angolból forditotta

Szentkirályi Móricz.

A befolyó jövedelem a magyar irók segély-egylete javára fordittatik.

Két kötet.

Ára füzve 4 frt.

TARTALMA: I. KÖTET. — A szerző előszava. — Az utazás Oroszhonban. — Az éjszaki erdőségekben. — Ivanofka. — A falusi pap. — Orvosi tanácskozmány. — Egy régi jellemü paraszt-család. — Az éjszakvidéki parasztság. — A mir, vagy falusi község. — Miképen tartotta fenn magát a község, és mi hatása lesz jövőre. — Finn és tatár faluk. A városok a kereskedői osztály. — Nagy-Novogorod ur. — A császári kormány és a tisztviselők. — Az uj helybeli önkormányzat. — Földbirtokosok a régi iskolából. — Földbirtokosok az uj iskolából, — A nemesség. — A társadalmi osztályok. — A haereticusok. (Eretnekek.)
II. KÖTET. A dissenterek, szakadárok. — A pusztaság pásztornépei. — A tatár uralom. — A tatárok becsapásai. — Idegen gyarmatosok a pusztaságban. — Szentpétervár és az európai befolyás. — Moszkva és a slavophilek. — Egyház és állam. — A krimi hadjárat és következményei. — A pórok. — A pórok felszabaditása. — A felszabaditás következményei. *a)* A földbirtokosokra nézve. — A felszabaditás következményei. *b)* A parasztságra nézve. — Az uj törvényszékek. — Terjeszkedése és a keleti kérdés. — A forditó zárszava.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre ... 12 frt, félévre ... 6 • | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt, félévre ... 4 • | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre ... 6 frt, félévre ... 3 •

7-dik szám. 1879. BUDAPEST, FEBRUÁR 16. XXVI. évfolyam.

EDISON.

Lapunk közelebbi számaiban számos uj találmányt mutattunk be, melyek méltán felkölthették az olvasók érdeklődését. Mi természetesebb, mint az, hogy a közönség érdeke fölébredt ama rendkivüli ember iránt is, kinek a genialis találmányok legnevezetesebbjeit köszönheti az emberiség.

A föltaláló az uj világ fia, azé az Amerikáé, mely csak három év előtt ülte meg megalapitásának és függetlenségének száz éves emlékét, s mely ez idő alatt nemcsak utolérte Európát, hanem sok tekintetben fölül is haladta. Az északamerikai Egyesült-Államok évezredeket haladtak e száz év alatt s haladásuk most is oly rohamos, mint eddigelé. Sehol oly csodás hirtelenséggel nem támadnak virágzó városok, nem épülnek oly óriási vasutak, hidak stb., mint ez ifju államban, mely kivált az erőmütan vívmányai terén s azok nagyszabásu és sokféle alkalmazásában ma már páratlanul áll a földkerekségen.

E világrész gyermeke *Edison* Tamás, kinek arczképét ez alkalommal mutatjuk be olvasóinknak.

Edison noha még alig 31 éves, már is oly változatos multra tekinthet vissza, minőt csak Amerikában élhetni át. Alig volt még 11 éves, midőn az élet küzdterére lépett, még pedig arra a küzdtérre, hol mindenki mindenkivel szemben áll, mint ellenséggel, kivel meg kell küzködnie a kenyérért. Atyja, egy Ohio állambeli farmer, korán árván hagyta; anyja, ki maga is gyermekek tanitásával volt kénytelen keresni kenyerét, alighogy valamicskével segélyezhette, alighogy az irás-olvasás legkezdetlegesebb alapfogásaival ismertethette meg a kicsiny fiut. De az segitett magán. A napilapok elárusitásával foglalkozott, előbb ugy, a hogy az Amerikában szokás az utczasarkokon, később a Grand Trunk vasut vaggonjaiban Kanadában. Az amerikai vasutak nélkülözhetlen butora egy ilyen utazó fiu — a „train boy" — ki a vasuttal utazik ide és oda, coupéról coupéra jár, s eladogatja a napi lapokat, kisebb, könnyebb olvasmányokat, olykor meg olyas holmikat is, melyek inkább tartoznának a markotányos szakmájába.

A kis 11 éves Tomnak egész kis könyvtára volt, s ezt magával hordta mindenüvé a vonat utolsó kocsijában. A hosszu utazások folytában elég alkalma nyilt az olvasgatásra, sőt szenvedélyeinek is élhetett. Egész kis laboratoriumot rendezett be magának kocsijában, hol utközben mindenféle kisérletekkel foglalkozott. Ugy látszik vagyonilag sem állott rosszul, mert már 13 éves korában segédet tartott maga mellett, s egy kisebb kézi nyomtató gépet szerezvén be, ujságlapot is adott ki. „Grand Trunk Herald" volt a kis heti lap czime, mely a pálya utasai között elég vevőre talált.

Hanem az experimentálás egyszer majd hogy veszélybe nem sodort egy egész vonatot, fölgyult a kocsi, mely laboratoriumát magában foglalá, s nagy szerencse, hogy el nem égett az egész vonat. A kis ujságáruló fiunak utilaput kötöttek talpára, oda kellett hagynia ke-

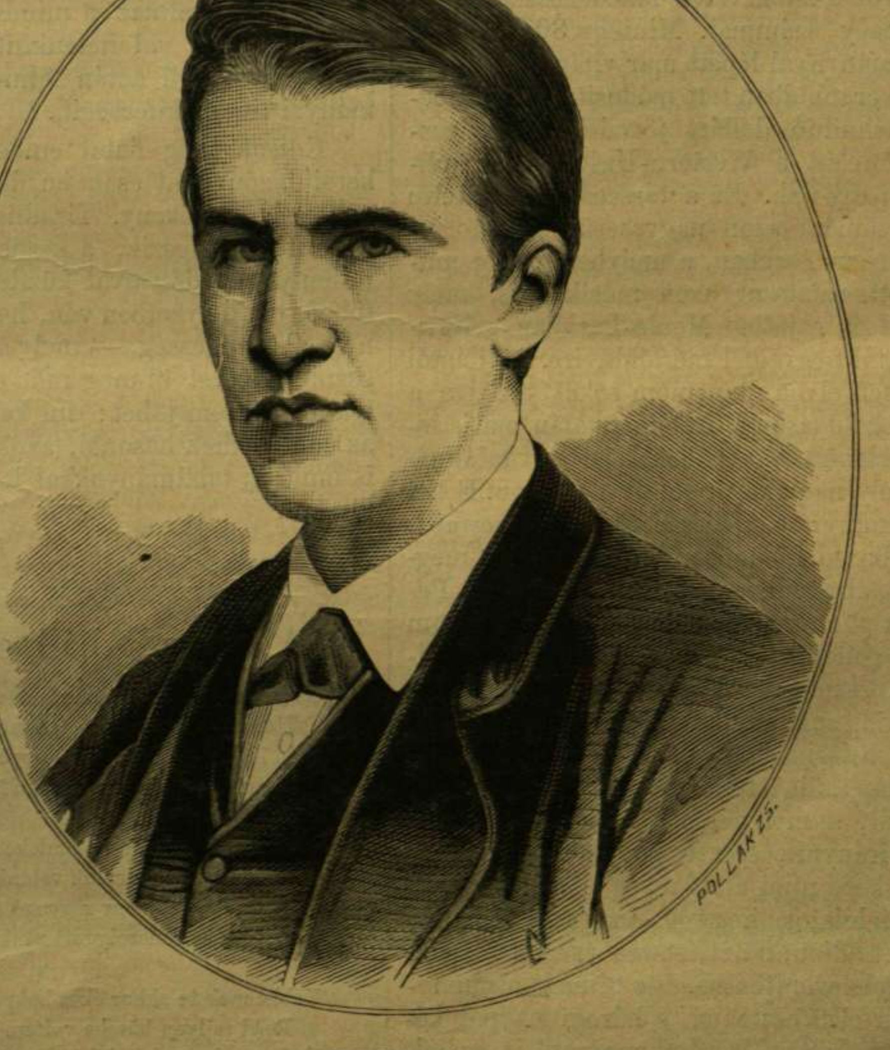

EDISON.